

...

Evaluatie Overweeghuis Groningen

J.A. de Muijnck
I. Schoonbeek

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

Evaluatie Overweeghuis Groningen

Mei 2022

Colofon

©Breuer&Intraval

Mei 2022

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst: J.A. de Muijnck, I. Schoonbeek
Opmaak: M. Haaijer
Opdrachtgever: Stichting Het Overweeghuis

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Achtergrond	1
1.3 Onderzoeksdoelen en -vragen	2
1.4 Onderzoeksopzet	4
1.5 Leeswijzer	5
2 Plan	7
2.1 Aanleiding Overweeghuis	7
2.2 Doelstelling en doelgroep	8
2.3 Opzet van het Overweeghuis	10
2.4 Aanloopfase	14
2.5 Verwachtingen bij de start	15
3 Proces	17
3.1 Organisatie	17
3.2 Intake en verblijf van de bewoonsters	23
3.3 Samenwerking ketenpartners	31
4 Resultaten en opbrengsten	33
4.1 Resultaat in cijfers	33
4.2 Resultaat in eigen woorden	36
4.3 Overige opbrengsten	38
5 Conclusies	41
5.1 Hoofdvraag van het onderzoek	41
5.2 Kracht van het Overweeghuis	42
5.3 Kwetsbaarheden	44
5.4 Blick op de toekomst	45

1. INLEIDING

In opdracht van Stichting Het Overweeghuis heeft Breuer&Intraval een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het Overweeghuis in Groningen. In het Overweeghuis, dat in 2019 is geopend, wordt vrouwen een veilige woonplek geboden om te overwegen uit te stappen uit het sekswerk en zich eventueel voor te bereiden op een ander bestaan. In dit rapport beschrijven we de bevindingen van dit evaluatieonderzoek.

1.1 Aanleiding

De Stichting Het Overweeghuis heeft het Overweeghuis als 'experiment' betiteld. Het is in nauw overleg met de gemeente Groningen en andere partners tot stand gekomen en bij de oprichting is afgesproken dat het om een pilot zou gaan voor een periode van drie jaar. In mei 2019 is, na een oprichtingsfase van zo'n twee jaar, het Overweeghuis in Groningen geopend. Hiermee loopt medio 2022 de experimentele periode af.

Dit is de aanleiding voor deze evaluatiestudie, waarin we kijken wat het Overweeghuis toevoegt aan het huidige palet aan zorg- en hulpverlening in Groningen, wat de opbrengsten van het huis zijn, en in hoeverre deze overeenkomen met de vooraf opgestelde 'bedoeling' van het Overweeghuis. Daarnaast onderzochten we hoe de uitvoering, de dagelijkse praktijk en de organisatie, is verlopen; waar is men in de uitvoering tegenaan gelopen en waar (en waarom) is bijgestuurd ten opzichte van de aanvankelijke opzet? Ten slotte gaan we in dit onderzoek in op de vraag in hoeverre het Overweeghuis een duurzaam initiatief is dat voortzetting verdient, al dan niet met een aantal aanpassingen.

De Stichting Het Overweeghuis, de samenwerkingspartners en de gemeente Groningen besluiten in samenspraak, mede op grond van deze evaluatie of en op welke wijze het Overweeghuis een vervolg krijgt.

1.2 Achtergrond

Het Overweeghuis komt voort uit de wens van een aantal inwoners van Groningen om een laagdrempelige plek te creëren voor vrouwen en transgenders (transvrouwen) die overwegen met sekswerk te stoppen. Deze groep vrouwen, vaak met een complexe levensgeschiedenis en drugs- of alcoholverslaving, heeft vaak geen toegang tot het bestaande zorg- en hulpverleningsaanbod in Groningen (noch in Nederland), doordat zij niet voldoen aan de eisen die de reguliere zorg stelt, zoals een zorgindicatie, een verbod op middelengebruik in de instelling, of een verblijfsstatus in Nederland.

Dit initiatief kreeg een flinke impuls toen bekend werd dat de gemeente Groningen voornemens was de tippelzone aan de Bornholmstraat te sluiten. De gemeente wilde de tippelzone pas sluiten als er voor de vrouwen passende hulp en opvang zou zijn. De plannen voor het Overweeghuis lagen er al en het Overweeghuis zou vrouwen kunnen ondersteunen bij het vinden van een nieuw toekomstperspectief, buiten de reguliere hulpverlening om. De tippelzone is dan ook pas definitief gesloten toen het Overweeghuis open was.

1.3 Onderzoeksdoelen en -vragen

Het onderzoek kent drie doelen:

- Inzicht bieden in de *beoogde doelen* van het Overweeghuis, en de wijze waarop deze doelen behaald zouden worden (**planevaluatie**);
- Inzicht bieden in de *uitvoering in de praktijk* (**procesevaluatie**); op welke momenten en om welke redenen is in de uitvoer afgeweken van de beoogde aanpak, wat ging goed en wat niet?
- Inzicht bieden in *wat er is bereikt* met het Overweeghuis (**resultaatmeting**); zijn de doelstellingen behaald, waardoor wel/niet, welke andere opbrengsten kent het Overweeghuis en hoe verhouden deze resultaten zich tot andere uitstapprogramma's (kwalitatieve beoordeling).
  - Onderdeel hiervan is ook: onderzoeken of het model Overweeghuis toepasbaar is in andere steden in Nederland, en of het (zowel binnen als buiten Groningen) toekomstbestendig is.

De hoofdvraag die hieruit voortvloeit luidt als volgt:

In hoeverre is het Overweeghuis erin geslaagd vrouwen die overwegen uit de prostitutie te stappen een tijdelijke en veilige woonplek te bieden waar zij zich kunnen voorbereiden op een ander bestaan?

Het onderzoek kent de volgende deelvragen.

Met betrekking tot de **planevaluatie**:

1. Hoe zag het aanvankelijke plan van aanpak van het Overweeghuis eruit en wat waren de concrete doelen?
2. Wat is de doelgroep van het Overweeghuis?
3. Aan welke voorwaarden moet worden voldaan om te bereiken dat vrouwen zich in het Overweeghuis kunnen bezinnen op hun toekomst?
4. Wat waren de verwachtingen met betrekking tot het Overweeghuis (o.a. vanuit de politiek, het bestuur en andere (ambtelijke) organisaties)?

Met betrekking tot de **procesevaluatie**:

5. Hoe is het plan uitgevoerd?
  - a. Hoe zijn vrouwen in het Overweeghuis terechtgekomen, hoe is het proces van toeleiding verlopen?
  - b. Hoe is de intake verlopen (zijn er bijvoorbeeld afhakers)?
  - c. Hoe is het verblijf van de bewoners in het Overweeghuis verlopen?

- d. Hoe is de voorbereiding op de uitstroom uit het Overweeghuis verlopen? Welke stappen zijn daarvoor nodig, bijvoorbeeld het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk?
  - e. Hoe is de uitstroom uit het Overweeghuis verlopen?
  - f. Hoe worden bovengenoemde momenten c.q. periodes door alle betrokkenen (i.e. beroepskrachten, woonstudenten, vrijwillige gastvrouwen, buddy's en de vrouwen zelf) ervaren?
6. Hoe is de organisatiestructuur van het Overweeghuis opgezet en hoe is deze structuur ervaren door de betrokkenen:
- a. Wat zijn de taken, rollen en verantwoordelijkheden van diverse betrokkenen (i.e. woonstudenten, vrijwillige gastvrouwen, buddy's en beroepskrachten)?
  - b. Wat zijn de voor- en nadelen van de inzet van vrijwilligers? Brengt dit risico's met zich mee? Zo ja, welke? Hoe wordt hiermee omgegaan? Hoe duurzaam is een dergelijke constructie met een groot aantal vrijwilligers en een beperkt aantal beroepskrachten?
  - c. In hoeverre is met andere partners (o.a. Stichting Kwartiermakers en Leger des Heils) samengewerkt? Hoe is deze samenwerking verlopen?

Met de betrekking tot de **resultaatmeting**:

7. Wat is het resultaat van het verblijf in het Overweeghuis? Hebben neveneffecten plaatsgevonden? In hoeverre spelen (toevallige en bewust gestuurde) omgevingsfactoren hierbij een rol?
8. Wat dragen medewerkers van het Overweeghuis (beroepskrachten, woonstudenten, vrijwillige gastvrouwen en buddy's) bij aan het bieden van rust, veiligheid en ondersteuning aan vrouwen bij het vinden van een (nieuw) toekomstperspectief?
9. In hoeverre is/zijn de doelstelling(en) behaald en is de beoogde doelgroep bereikt?
  - a. Is er nog steeds vraag naar de hulpverlening van het Overweeghuis en wat maakt dat het Overweeghuis in de huidige vorm (al dan niet) toekomstbestendig is?
  - b. In hoeverre is aan de verwachtingen (vanuit politiek, bestuur en overige organisaties) van het Overweeghuis voldaan? In hoeverre is het van belang geweest dat de gemeente de kwaliteitseisen voor de WMO voor het Overweeghuis buiten werking heeft gesteld?
10. Welke positie heeft het Overweeghuis verworven in het hulpverleningsaanbod voor sekswerkers in Groningen, hoe duurzaam is deze positie en wat zijn de ervaringen van en met samenwerkings- en ketenpartners?
11. Hoe effectief was het bestuursmodel en de rolinvulling van de bestuursleden? Hoe duurzaam is een dergelijk model?
12. In hoeverre zijn de huidige financieringsvormen van het Overweeghuis toekomstbestendig?

Met betrekking tot de **conclusies/gevolgen**:

13. Heeft het Overweeghuis in de huidige vorm of een andere vorm de komende jaren bestaansrecht?
14. Onder welke randvoorwaarden kan het Overweeghuis de komende jaren succesvol zijn?
15. Onder welke randvoorwaarden is het model Overweeghuis toepasbaar in andere steden in Nederland?

1.4 Onderzoeksopzet

Zoals aangegeven bestaat het onderzoek uit drie delen: een planevaluatie, een procesevaluatie en een resultaatmeting. Hiervoor zijn verschillende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd: een documentstudie, het opvragen en analyseren van registratiegegevens en interviews met diverse betrokkenen en bewoonsters.

Documentstudie

Allereerst is een documentstudie uitgevoerd. Hiervoor zijn beschikbare documenten over het project, zoals projectplannen, jaarverslagen en een tussentijdse evaluatie verzameld en geanalyseerd. Ook hebben we met een zoekslag op internet gekeken welke informatie over het Overweeghuis in de media is verschenen. Daarnaast hebben we aan respondenten gevraagd of zij over documenten beschikken die van belang kunnen zijn voor de evaluatie. Het bestuur heeft bijvoorbeeld de notulen van de bestuursvergaderingen beschikbaar gesteld. Deze documenten zijn toegevoegd aan de documentstudie.

Registratiegegevens

Van de stichting Het Overweeghuis Groningen hebben we registratiegegevens ontvangen. Het betreft informatie, zoals doorverwijzende instantie, gemeente of stad van herkomst, type uitstroom en verblijfsduur, over de vrouwen die tot februari 2022 in het huis hebben verbleven.

Interviews en groepsgesprekken

Er zijn interviews afgenomen met personen die betrokken zijn (geweest) bij het overweeghuis en met vrouwen die in het Overweeghuis wonen of hebben gewoond. Voor de gesprekken zijn onderwerpenlijsten opgesteld, op basis van de documentstudie en enkele oriënterende gesprekken.

Respondenten

Er zijn (groeps)interviews gehouden met een groot aantal personen die betrokken zijn (geweest) bij het Overweeghuis. Het betreft onder meer: initiatiefnemers/oprichters, (oud)bestuursleden, (oud)medewerkers, (oud)vrijwilligers (gastvrouwen en buddy's), woonstudenten, ketenpartners (gemeente, Terwille, Leger des Heils, enkele kerkelijke organisaties in het netwerk, politie). In totaal is in 18 (groeps)gesprekken met 37 respondenten gesproken (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1 Aantal interviews en respondenten

	Aantal interviews	Aantal respondenten
Initiatiefnemers	1	2
Bestuur	1	2
(Oud)medewerkers	3	4
(Oud)vrijwilligers	7	16
Woonstudenten	1	2
Ketenpartners	5	11
Totaal	18	37

In de gesprekken met de initiatiefnemers en het bestuur vroegen we onder meer naar het plan, de doelstellingen en de uitvoering. In de gesprekken met de ketenpartners besteedden we aandacht aan de samenwerking met het Overweeghuis en hoe deze ervaren is, de verwachtingen bij aanvang en de resultaten. Met de (oud)medewerkers, woonstudenten en (oud)vrijwilligers spraken we voornamelijk over de uitvoering van het plan in de praktijk, de dagelijkse gang van zaken in het Overweeghuis en hoe dit door de respondenten is ervaren, waar zij tegenaan lopen en hoe dit is opgepakt. Met de (oud)medewerkers is ook gesproken over de hulp en begeleiding die de vrouwen in het Overweeghuis krijgen en de resultaten die behaald zijn.

(Oud)vrijwilligers

Voor het spreken van de vrijwilligers, buddy's en woonstudenten zijn twee groepsgesprekken georganiseerd. Bij beide gesprekken waren zes respondenten aanwezig, allen vrijwilliger (geweest) in het Overweeghuis. Enkele van de aanwezige vrijwilligers waren ook buddy. De werving van deze groepen verliep via de vrijwilligerscoördinator. Enkele vrijwilligers gaven aan graag mee te willen werken maar verhinderd te zijn op de voorgestelde data. Met hen is telefonisch een (individueel) interview afgenomen. Voordeel hiervan was dat hierdoor ook een Engelstalige vrijwilliger mee kon doen. Ook de woonstudenten konden niet aanwezig zijn bij een groepsgesprek, zij zijn gezamenlijk geïnterviewd op een andere datum.

(Oud)bewoonsters

Ook zijn we in gesprek gegaan met vrouwen die in het Overweeghuis verbleven op het moment van onderzoek, of hier eerder verbleven hebben. Aan de medewerkers en één van de vrijwilligers is gevraagd om aan (oud)bewoonsters te vragen of zij deel willen nemen aan het onderzoek. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen is daarbij nadrukkelijk gezocht naar (oud)bewoonsters met verschillende (positieve dan wel negatieve) ervaringen met en meningen over het Overweeghuis. De (oud)bewoonsters ontvingen een vergoeding van € 20 voor hun deelname aan het onderzoek in de vorm van een geschenkbond.

In de gesprekken met de (oud-)bewoonsters vroegen we onder meer hoe zij bij het Overweeghuis terecht zijn gekomen en hoe de intakeprocedure en het verblijf in het Overweeghuis verliepen. Verder gingen we in op de hulpverlening, de vrijwilligers en de woonstudenten. Tenslotte vroegen we wat het verblijf in het Overweeghuis voor hen heeft betekend, hoe zij het hebben ervaren en hoe zij terugkijken op hun verblijf. In totaal hebben we elf (oud)bewoonsters geïnterviewd in het kader van dit onderzoek.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport doen we verslag van het evaluatieonderzoek van het Overweeghuis. Na dit inleidende hoofdstuk besteden we in hoofdstuk twee aandacht aan de planevaluatie. Vervolgens gaan we in hoofdstuk drie in op de procesevaluatie en in hoofdstuk vier op de resultaatmeting. Tenslotte bespreken we in hoofdstuk vijf de conclusies van dit onderzoek.

2. PLAN

Het Overweeghuis is een burgerinitiatief dat in 2019 in Groningen gestart is vanuit de wens om een veilige plek te bieden aan vrouwen die overwegen te stoppen met sekswerk. Het Overweeghuis biedt de rust en veiligheid om deze stap, en mogelijk een ander toekomstperspectief, te overwegen. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het Overweeghuis is opgezet en uitgedacht door de initiatiefnemers. Op basis van bestaande documenten en interviews met de initiatiefnemers en bestuursleden, beschrijven we de opzet van het Overweeghuis zoals die op papier, dus voorafgaand aan de uitvoering, was bedacht, en hoe dit plan beoogd was 'te gaan werken'.

In paragraaf 2.1 gaan we in op de aanleiding voor het oprichten van het Overweeghuis. Vervolgens bespreken we in paragraaf 2.2 de beoogde doelen en de doelgroep, zoals deze door de initiatiefnemers zijn geformuleerd. In paragraaf 2.3 besteden we aandacht aan het projectplan. In paragraaf 2.4 gaan we in op de 'oprichtingsfase' of 'aanloophase' tot aan de opening, de fase waarin een concrete locatie werd gezocht en praktische zaken geregeld moesten worden. We eindigen dit hoofdstuk met de verwachtingen van verschillende partijen (paragraaf 2.5).

2.1 Aanleiding Overweeghuis

In het Jaarverslag 2020, waarin wordt teruggeblikt op het oprichtingsjaar 2019, wordt over het ontstaan van het Overweeghuis vermeld: 'Er zijn veel organisaties die op een professionele en betrokken manier vrouwen uit de (gedwongen) prostitutie helpen, maar er ontbreekt in de keten een kleinschalige en kortdurende opvang waar vrouwen zonder drempels kunnen binnenkomen'. Zoals we al kort aangaven in de inleiding, bestond het idee zo'n plek te creëren al enige tijd, op het moment dat bij de gemeente Groningen plannen ontstonden om de tippelzone aan de Bornholmstraat te sluiten. Deze sluiting gaf het Overweeghuis momentum; de gemeente Groningen gaf aan de tippelzone pas te sluiten als er voor alle sekswerkers die daar werkten een plek zou zijn. De gemeente had hierdoor ook een belang bij het realiseren van het Overweeghuis.

In de periode dat de gemeente voornemens was om de tippelzone te sluiten is door het Leger des Heils aan de daar werkzame vrouwen gevraagd wat hun wensen en behoeften waren. Geen van de vrouwen zei in de prostitutie te willen blijven. Ze gaven aan vooral een plek te zoeken om in rust te kunnen nadenken. Naast een slaapplek was er ook behoefte aan het opbouwen van een ander netwerk. Zolang de tippelzone open was, leken deze vrouwen niet gemotiveerd om een andere keuze te maken of om in te gaan op bestaand hulpaanbod. Doordat er bij deze vrouwen vaak sprake is van een (drugs)verslaving blijven zij werken om in hun behoefte aan middelen te kunnen voorzien. De middelen gebruiken zij vaak om hun dagelijks leven als sekswerker op de tippelzone draaglijk te maken. Zo ontstaat een cirkel waar ze niet gemakkelijk uit stappen. Ook speelt vaak psychische problematiek.

Voor toegang tot het bestaand hulpaanbod zoals de vrouwenopvang is middelengebruik vaak een contra-indicatie. Daarnaast zijn er uitstapprogramma's zoals Regionale Uitstapprogramma's voor Prostituees (RUPS), om te stoppen met sekswerk, maar ook die optie is niet altijd passend. Vrouwen die nog twijfelen over het uitstappen, kunnen vaak niet terecht bij de programma's, omdat daar de harde voorwaarde geldt dat zij de keuze al hebben gemaakt om te stoppen met prostitutie.¹ In zo'n overweegfase, waarin de verslaving mogelijk (nog) niet onder controle is of de keuze om te stoppen nog niet definitief is gemaakt, bestaat in Nederland geen hulp of opvang. Daarnaast zijn er vrouwen die niet ingeschreven staan bij een gemeente in Nederland, geen geldige verblijfsstatus hebben in Nederland en vrouwen die als inwoner van een EU-land weliswaar rechtmatig in Nederland verblijven, maar geen recht op een uitkering hebben opgebouwd omdat zij geen legaal werk verrichten dan wel geen Nederlandse zorgverzekering hebben afgesloten. Ook dan is er geen passend hulpaanbod

Ook de timing is van belang en ook op dit punt sluit het bestaande zorgaanbod vaak niet aan bij de behoeften van deze groep vrouwen. Wanneer een vrouw hulp nodig heeft en deze wil aanvaarden, moet in feite ook direct, dezelfde dag, gehandeld kunnen worden. Bij veel bestaande zorg- en opvanginstellingen duurt het enkele dagen of weken voordat een vrouw hier terecht kan. Er zijn bijvoorbeeld wachtlijsten of er dient eerst een indicatie te worden gesteld. In deze periode kan de situatie van de vrouw alweer veranderd zijn, kan zij besluiten toch niet te willen stoppen met het werk, kan zij uit beeld raken, of heeft zij – vaak ook door een optelsom van eerdere ervaringen – mede door de vertraging het vertrouwen verloren in de hulpverlening.

In de gesprekken is ook benoemd dat de maatschappelijke opvang (opvang voor dak- en thuislozen) door sommige vrouwen niet als een veilige plek wordt ervaren; uit onderzoek is bekend dat vrouwen zich veel minder vaak tot de maatschappelijke opvang wenden bij dak- of thuisloosheid dan mannen.² Een ruime meerderheid van de cliënten in de maatschappelijke opvang is dan ook man. De maatschappelijke opvang heeft geen veilig aanbod voor vrouwen.

Ten slotte wordt de vrouwenopvang door vrouwen van deze doelgroep soms als een onprettige plek ervaren omdat hier vaak ook vrouwen met hun kind(eren) verblijven. Dit kan pijnlijk zijn voor de vrouwen van deze doelgroep; veel van hen hebben namelijk kinderen die zij niet of nauwelijks zien.

2.2 Doelstelling en doelgroep

De doelstelling van het Overweeghuis, zoals bij de opzet geformuleerd, luidt:

Doel van het Overweeghuis is om vrouwen die overwegen uit de prostitutie te stappen een tijdelijke, veilige woonplek te bieden waar ze, vrij van de druk van het dagelijks bestaan als sekswerker, ruimte krijgen om zich voor te bereiden op een ander bestaan.

¹ Zie onder meer: <https://www.rups.nu/stoppen-met-prostitutie/index.html>

² Akkermans, C. (2020). Dakloosheid van vrouwen blijft onderbelicht. Sociale Vraagstukken, www.socialevraagstukken.nl/Dakloosheidvanvrouwenblijftonderbelicht

Daarnaast is in het projectplan opgenomen dat de toekomst moet uitwijzen of de huidige opzet van het Overweeghuis de gewenste ontbrekende schakel in de keten is. Tussentijdse evaluatie vindt minimaal eens per jaar plaats. Alle subsidiënten ontvangen de jaarlijkse evaluatie en na maximaal drie jaar wordt de pilotfase afgesloten en zal worden besloten of het Overweeghuis een continue voorziening wordt, aldus het projectplan.

24-uurs opvang

Vanaf de eerste plannen is voor de oprichters duidelijk dat het initiatief een 24-uurs opvang moet zijn, een fysieke locatie waar de vrouwen (kortdurend) kunnen verblijven. Ambulante zorg en outreachend werk gericht op hulp aan vrouwen werkzaam in de prostitutie bestond al, en juist vanuit dit netwerk werd de behoefte aan een plek als het Overweeghuis duidelijk. Om de rust te kunnen bieden die vrouwen nodig hebben om te kunnen overwegen is het van belang dat ze gedurende hun verblijf in het Overweeghuis niet in de prostitutie werken. Dit lukt vaak alleen als zij uit hun oude netwerk stappen en fysiek op een andere locatie verblijven.

Verblijfsduur

Ten aanzien van het 'tijdelijk' bieden van zo'n plek, zoals in de doelstelling staat, werd bij aanvang gedacht aan een verblijf in het Overweeghuis van drie maanden. Deze tijdsduur zou een richtlijn zijn, geen voorschrift. In het Jaarverslag 2020 is opgenomen dat een bewoonster maximaal drie maanden kan verblijven. Wanneer blijkt dat er na drie maanden geen geschikte vervolgplek is gevonden, kan het verblijf worden verlengd.

Voorop stond dat de vrouwen tot rust kunnen komen en tijd krijgen om hun toekomst te overwegen. De periode van drie maanden werd gezien als een 'crisistijd', een tijd waarin ruimte is voor overweging en waarin een plan gemaakt wordt voor een vervolg. Een vervolgstap kan bijvoorbeeld een hulpverleningstraject zijn (begeleid wonen, ambulante hulp) of een afkickkliniek. Hierbij staat voorop dat het aan de vrouw zelf is om de doelen te formuleren. Het doel van het Overweeghuis is dus niet om hulpverlening te bieden, maar om helder te krijgen of en in welke vorm dit gewenst is.

Doelgroep

De doelgroep is in de doelstelling omschreven als 'vrouwen die overwegen uit de prostitutie te stappen'. Dit is bewust een brede omschrijving. Bij de ontwikkeling van het Overweeghuis is steeds benadrukt dat het Overweeghuis een 'zeer laagdrempelige' of 'drempelloze' opvang zou moeten worden. De enige voorwaarde is dat de vrouw sekswerker is en overweegt hiermee te stoppen. Bij aanvang werd vastgelegd dat er vrijwel geen contra-indicaties zouden zijn.

Huis voor vrouwen en transgenders

Het Overweeghuis biedt opvang aan vrouwen en transgenders (transvrouwen). Er is bewust voor gekozen in principe geen mannen toe te laten in het huis. Het betreft zowel mannelijke sekswerkers, professionals als vrijwilligers. Het bestuur achtte de aanwezigheid van mannen in het huis een factor die voor (te) veel onrust kan zorgen, omdat vrijwel alle vrouwelijke sekswerkers te maken hebben gehad met onveilige, gewelddadige en soms traumatische ervaringen met mannen. Daarnaast kan, wanneer een (gepercipeerde)

afhankelijkheidsrelatie tot deze mannen bestaat, dit bij de vrouwen tot gedrag leiden dat niet gewenst is. Mannen krijgen toegang tot het huis wanneer dit noodzakelijk is, bijvoorbeeld voor onderhoud aan het huis of een verhuizing. Ook mogen mannelijke leden van het bestuur (die tevens bereikbaarheidsdiensten draaien) binnenkomen, onder meer wanneer zij een bereikbaarheidsdienst draaien. Mannelijke familieleden of vrienden van de woonstudenten mogen in principe binnenkomen, maar in de praktijk zou dit niet vaak gebeuren, en zeker niet voor langere tijd.

Vrijheid om te overwegen, onvoorwaardelijk verblijf

Het Overweeghuis is geen locatie waar behandeling plaatsvindt. Het is een huis om te verblijven, tot rust te komen, na te denken over de toekomst en (eventueel) stappen te zetten naar een leven zonder sekswerk. De medewerkers en vrijwilligers van het Overweeghuis bieden hierbij ondersteuning. De vrijwilligers doen dit niet vanuit professionele kennis of ervaring met deze doelgroep, zij handelen vanuit hun eigen inzicht en levenservaring. Wel wordt hen training en begeleiding aangeboden. De basis van het contact in het Overweeghuis is dat je een ander behandelt zoals je zelf behandeld zou willen worden, en dat er geen hiërarchie of afhankelijkheidsrelatie ontstaat. De bewoonsters kunnen in het Overweeghuis tot zichzelf komen en zichzelf zijn. Ze mogen er verblijven zonder dat er iets wordt terugverwacht.

Een belangrijke pijler in de werkwijze van het Overweeghuis is dat bewoonsters worden ondersteund bij het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk. Uit gesprekken met sekswerkers kwam naar voren dat dit een sterke behoefte is. In het jaarverslag 2020 staat hierover 'dit doen we onder meer door het aanbieden van een divers en nieuw sociaal netwerk van vrouwelijke, getrainde vrijwilligers uit alle lagen van de samenleving'. Er zijn zo min mogelijk verplichtingen voor de bewoonsters van het huis, wel gelden er om het leefbaar te houden enkele (huis)regels.

2.3 Opzet van het Overweeghuis

In deze paragraaf gaan we in op een aantal bepalende kenmerken van het Overweeghuis, keuzes die sterk samenhangen met de doelstelling zoals het werken met vrijwilligers. Wat betekent dit voor de opzet, hoe is (in de planfase) omgegaan met mogelijke risico's?

Samenstelling en rol bestuur

De initiatiefnemers van het eerste uur hebben in hun netwerk rondgevraagd of er interesse was om het Overweeghuis te realiseren en met hen een bestuur te vormen. Zo is een bestuur gevormd met professionele ervaring op het gebied van (project)organisatie, maatschappelijke opvang en/of vrouwenopvang, lokaal bestuur en het opzetten van een burgerinitiatief. Al met al een bestuur met relevante ervaring en een uitgebreid netwerk in de regio Groningen, zowel in lokaal bestuur als in zorg, hulpverlening en vrijwilligersorganisaties, waaronder het Leger des Heils en de Stichting Kwartiermakers Groningen³.

---

³ Kwartiermakers Groningen is een Faith Based Organisation (FBO) die, met het Christelijk geloof als bron van inspiratie, burgerinitiatieven met maatschappelijke impact faciliteert (www.quartermasters.org).

Het bestuur is verantwoordelijk voor het totale project. Het is hun taak om de randvoorwaarden te creëren zodat vrijwilligers en anderen kunnen bijdragen aan het overweegproces van de bewoonsters.⁴ Het bestuur onderhoudt contact met de gemeente en met samenwerkingspartners, zorgt voor fondsenwerving en financiële verantwoording, en ondersteunt de professionals in het Overweeghuis. In de praktijk is het bestuur nauw betrokken bij de uitvoering. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat zij meedraaien in de bereikbaarheidsdienst in de avonden, nachten en weekenden (dit komt later aan bod).

De bestuursleden beseften zich terdege dat het werken met vrijwilligers, in combinatie met deze doelgroep, vraagt om een executief bestuur, een bestuur dat nauw betrokken moet zijn bij de uitvoeringspraktijk van het Overweeghuis. Omdat er veel gevraagd wordt van de vrijwilligers, maar de verantwoordelijkheid bij het bestuur ligt. Het bestuur is hoofdelijk aansprakelijk, dus naast een tijdsinvestering committeert het bestuur zich ook aan een zeker risico.

Burgerinitiatief

De keuze voor een burgerinitiatief als organisatievorm hangt samen met de wens de vrouwen rust te bieden in een kleinschalige voorziening. De initiatiefnemers hadden bij de opzet duidelijk voor ogen dat het Overweeghuis anders zou moeten werken dan het bestaande zorg- en hulpverleningsaanbod, waarin aan allerlei regels en protocollen moet worden voldaan. Door de grote hoeveelheid regels en protocollen kan vaak niet aan de wens worden voldaan om de vrouwen rust te bieden in een situatie waarin zij onvoorwaardelijk mogen blijven, zonder dat er direct behandelplannen en -doelen moeten worden opgesteld. Een burgerinitiatief biedt de mogelijkheid om deze regelgeving en protocollen (deels) te omzeilen en daardoor – naar verwachting – efficiënter te werken. Veel vrouwen hebben jarenlang een verscheidenheid aan hulpverlening en hulpverleners gehad die hen willen helpen. Als deze vrouwen weer op dezelfde manier benaderd worden, is de kans groot dat zij reageren op een manier die zij kennen en met dezelfde (onsuccesvolle) uitkomsten als gevolg. Door te werken met vrijwilligers zou meer persoonlijk contact van mens tot mens ontstaan, in plaats van de professionele relatie tussen een hulpverlener en een cliënt. Binnen het Nederlandse stelsel van zorg- en hulpverlening zou een kleinschalige opvang door professionals die de initiatiefnemers voor ogen hebben bovendien onbetaalbaar zijn.

Het werken vanuit een burgerinitiatief ontstond daarnaast ook vanuit een reactie op de protocolisering in de zorg. Enkele initiatiefnemers die ervaring hadden in de hulpverlening, zeggen in Nederland een verschuiving te zien van een cultuur waar de 'menselijke maat' centraal staat naar een cultuur van verantwoording, protocollen en resultaat denken. In de pilot Overweeghuis wordt gewerkt vanuit vertrouwen. Er is bewust heel weinig vastgelegd over hoe het verblijf in het Overweeghuis zou 'moeten' verlopen. Het idee was dat dit organisch zou ontstaan en dat elke vrijwilliger haar eigen ervaringen, talenten en persoonlijkheid zou inzetten in het Overweeghuis. De initiatiefnemers zeggen hierover: *"Doordat er niet gewerkt wordt met professionals, gaan mensen met de bewoonsters om zoals je om zou gaan met een huisgenoot, buur of een familielid."* *"We zijn allemaal bewoners van deze stad en samen gaan we dit doen."* De bestuursleden geven aan dat het

---

⁴ Uit: Jaarverslag 2020, Het Overweeghuis, p.18.

voor hen spannend was hoe dit zou verlopen. Toch hield men zoveel mogelijk vast aan het idee van een drempelloze plek waar vanuit vertrouwen gewerkt wordt.

Werken met vrijwilligers

In het plan van aanpak is vastgelegd dat vrijwilligers die zich voor het Overweeghuis willen inzetten altijd welkom zijn, er werden geen voorwaarden gesteld behalve een minimale tijdsinvestering. In principe zouden dit ook mannen kunnen zijn, werd bij aanvang gedacht. Dit is echter kort na aanvang herzien. Er zijn drie mannelijke vrijwilligers geweest waarvan er twee heel kort bij het Overweeghuis hebben gewerkt en een iets langer. De regel was dat deze mannen nooit alleen aanwezig zouden zijn met de bewoonsters. Hierdoor hadden zij het gevoel niet vrijuit te kunnen werken, omdat er achter hun gedrag snel iets gezocht zou worden. Al met al veroorzaakte de aanwezigheid van een man te veel spanningen bij de aanwezige vrouwen en is ervoor gekozen geen mannen als vrijwilliger toe te laten. Professionals die met vrouwen uit de prostitutie werken, gaven al bij de start aan dat de aanwezigheid van mannen tot spanningen zou leiden.

Bereikbaarheidsdienst

Een team van zeven vrijwilligers vormt de bereikbaarheidsdienst. De leden van de bereikbaarheidsdienst zijn op de hoogte van de situatie in het huis. De (telefonische) bereikbaarheidsdienst is opgezet om de veiligheid van de vrijwilligers te garanderen. De afspraak is dat vrijwilligers gedurende hun werk in het Overweeghuis te allen tijde iemand moeten kunnen bereiken, dus ook in de avonduren en weekenden. Dit kan zijn om telefonisch iets te vragen of overleggen. Ook kan de bereikbaarheidsdienst worden gebeld als er sprake is van een incident in het huis. Buiten kantooruren is daarom één van de leden van de bereikbaarheidsdienst beschikbaar voor vragen van vrijwilligers. Indien nodig komt de bereikbaarheidsdienst naar het Overweeghuis.⁵

Vertrouwenspersoon

Twee vrijwilligers zijn aangesteld als vertrouwenspersoon voor de vrijwilligers van het Overweeghuis. Vrijwilligers kunnen met hen contact opnemen als zij daaraan behoefte hebben vanwege 'ongepaste omgangsvormen', zoals pesten, roddelen, (seksuele) intimidatie, agressie, geweld of discriminatie in het huis.⁶ De vertrouwenspersonen bieden een luisterend oor, denken mee en kunnen waar nodig advies geven.⁷ De vertrouwenspersonen zijn onafhankelijk en zijn daarom geen onderdeel van het Overweeghuis.

Beroepskrachten

Bij de opzet is uitgegaan van één betaalde fulltime kracht die bij het Overweeghuis betrokken zou zijn.⁸ Zij zou onder meer de in- en uitstroom van bewoonsters regelen en de coördinatie van vrijwilligers op zich nemen (roosters opstellen, nieuwe mensen aantrekken, beschikbaar zijn voor vragen, etc.). Vanaf de start is deze kracht gedetacheerd

---

⁵ Handboek Het Overweeghuis voor de vrijwilligers. Juni 2021.

⁶ Folder 'Vertrouwenspersoon'. Het Overweeghuis.

⁷ Handboek Het Overweeghuis voor de vrijwilligers. Juni 2021.

⁸ Gedurende de pilot is het aantal beroepskrachten uitgebreid, hierop gaan we in het volgende hoofdstuk nader in.

vanuit de welzijnsinstelling Leger des Heils Noord-Nederland. Zodoende is er voor het Overweeghuis geen directe verantwoordelijkheid voor het personeel.

Woonstudenten

De initiatiefnemers wilden ervoor zorgen dat in het huis niet alleen maar vrouwen verblijven die het psychisch zwaar hebben. Daarom worden naast de zes kamers waar vrouwen opgevangen worden, twee kamers aangeboden aan (vrouwelijke) studenten. Voor deze opzet is gekozen zodat er een mix ontstaat van ervaringen, dagelijkse bezigheden en verhalen die men binnenbrengt in het huis. Ook zou dit bijdragen aan het dagritme in het huis en aan een huiselijke sfeer.

De studenten betalen een huur die een stuk lager is dan de gemiddelde studentenkamer in Groningen. Hier staat tegenover dat zij minimaal vier nachten per week in het huis slapen en in ieder geval 12 uur in de week aanwezig zijn in de gemeenschappelijke ruimte.

Huisregels

In het projectplan is opgenomen dat het Overweeghuis een opvanghuis is met zo weinig mogelijk regels. Dit om de laagdrempeligheid te waarborgen, en van daaruit een aanvulling te zijn in de huidige keten. In het plan staat dat er een paar basisregels/afspraken zijn, die streng bewaakt zullen worden en daarmee bijdragen aan de veiligheid in en in de (nabije) omgeving van het huis. Deze zijn:

- tijdens het verblijf stopt de vrouw met haar werk in de prostitutie;
- gecontroleerd drugsgebruik op een veilige plek in huis;
- overlast veroorzaken voor de buurt en/of medebewoners mag niet.

Middelengebruik

In de eerste opzet was alcoholverslaving een contra-indicatie, drugsverslaving niet. De initiatiefnemers zeggen hierover *"Veel vrouwen gebruiken middelen om te vergeten, maar zijn wel gemotiveerd om te stoppen. De rust, niet meer hoeven werken maar wel een veilige plek hebben, is hiervoor een voorwaarde. Daarom mag drugsgebruik geen contra-indicatie zijn."* Drugsgebruik was echter binnen niet toegestaan. In de tuin van het Overweeghuis staat een tuinhuisje, de regel was dat daar gebruikt mocht worden. Ook werd gezegd dat de verslaving te begeleiden moet zijn.

Financiële structuur

De gemeente sprak vroeg in het oprichtingstraject zijn steun uit voor de pilot en gaf aan dat er financiering gezocht zou worden voor de duur van de pilot (drie jaar). De gemeente stelde hierbij wel als eis dat zij niet de enige subsidiënt zouden zijn. In het netwerk van de bestuursleden is naar aanvullende financiering gezocht in de vorm van donaties en giften, onder meer van kerken, en diverse fondsen voor maatschappelijk relevante initiatieven.

De jaarlijkse begroting van het Overweeghuis bedraagt in 2021 bijna € 180.000.⁹ Minder dan de helft hiervan wordt door de gemeente Groningen verstrekt, € 78.600. Dit betreft een incidentele subsidie die voor drie jaar is toegezegd (2019 t/m 2021). Een deel van

---

⁹ Bron: Jaarverslag Overweeghuis 2021, maart 2022.

deze subsidie komt uit de WMO-gelden van de gemeente. Hierbij is een uitzondering gemaakt voor het Overweeghuis, het Overweeghuis hoeft niet aan de gestelde eisen (onder meer de indicatiestelling van elke cliënt) te voldoen voor het verkrijgen van deze gelden. Ook draagt de gemeente bij via het beschikbaar stellen van RUPS-gelden. De structuur hiervan is in 2021 gewijzigd. Werd voorheen, vanaf 2009 in drie periodes de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS I t/m III) beschikbaar gesteld, sinds 2021 wordt deze subsidie, vanuit het streven naar een landelijke dekking van het aanbod van uitstapprogramma's, regionaal toegekend aan 18 centrumgemeenten (DUUP-gemeenten, decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma's voor prostituees). Hierin is opgenomen dat 'een uitstapprogramma een programma is waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie'. De gemeente Groningen ontvangt hiervoor in 2021 € 135.000 en vanaf 2022 jaarlijks € 100.000¹⁰, om deze taken in de regio te (laten) uitvoeren.

Daarnaast komen financiële bijdragen uit een groot aantal fondsen, instellingen en stichtingen. In 2019 kwam bijvoorbeeld financiële steun van het Kansfonds, Fundatie Van den Santheuvel-Sobbe, Emmaplein Foundation, Gravin van Bylandt Stichting, Stichting J.B. Scholtenfonds, Stichting H.S. Kammingafonds, het Rode Weeshuisfonds en Fonds Toevluchtsoord, van de Tehuisgemeente, de Protestantse Gemeente Groningen, Christelijk Centrum Groningen, de Stedelijke Caritas Instelling en (ook in menskracht) de Vineyard Church. Daarnaast zijn er particuliere donaties gedaan, en materiële donaties als meubels, doe-het-zelf artikelen, tuinrichting en levensmiddelen. Ten slotte heeft het bestuur sponsors geworven. Zo heeft een bouwmarkt de verbouwing deels gesponsord in de vorm van materialen en menskracht en is de aanleg van de tuin grotendeels gesponsord. Een supermarkt sponsort vanaf 2020, voor drie jaar, de wekelijkse boodschappen voor het Overweeghuis.

Eigen bijdrage bewoonsters

In het jaarverslag van 2020 staat dat van de bewoonsters geen financiële bijdrage wordt gevraagd. In de interviews is aangegeven dat er in de beginfase wel is bekeken of het haalbaar was om de vrouwen na enige tijd wel huur of een dagvergoeding te laten betalen. Dit bleek echter vaak ingewikkeld. Vaak spelen er schulden (waar niet altijd een regeling voor getroffen is, vaak (ook) schulden bij vrienden of kennissen), en de bewoonsters zijn niet altijd open over hun financiële situatie. Ook heeft een deel van de vrouwen relatief zware financiële verplichtingen in het land van herkomst. Al vroeg in het eerste jaar is ervoor gekozen om het idee van een vergoeding los te laten.

2.4 Aanloophase

De gemeente is ondersteunend geweest in verschillende fasen van de oprichting, onder meer bij het verkrijgen van toestemming voor de huur van pand dat werd gevonden en bij het verkrijgen van de verzekering. Het toestaan van gecontroleerd drugsgebruik bleek een struikelblok bij het verkrijgen van de brand- en aansprakelijkheidsverzekering. Hierdoor

---

¹⁰ Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (15 september 2020). Septembercirculaire gemeentefonds 2020.

werd nog zo'n twee maanden vertraging opgelopen voordat het Overweeghuis open kon. De verzekering is uiteindelijk via de Vereende geregeld.

Locatie

De gevonden locatie is een grote woning aan een doorgaande weg, in een wijk met overwegend woonbestemming. Aan de doorgaande weg zijn veel winkels en ondernemers gevestigd. Voorheen was in het gebouw een ggz-instelling gevestigd, het huis had daarmee een zorgbestemming. Vanwege bezuinigingen moest die instelling daar weg. De tip voor deze locatie kwam uit het netwerk van de oprichters. De initiatiefnemers hadden geen exact aantal opvangplekken voor ogen bij het zoeken naar een locatie. Het huidige aantal van vijf opvangplekken en één crisisplek is ingegeven door de mogelijkheden van het huis, zo werd in de interviews aangegeven.

In de woning zijn vijf gemeubileerde kamers ingericht voor langdurige bewoning. De criskamer is sober ingericht en biedt een slaapplek voor een plotselinge aanmelding. De woonkamer, keuken en doucheruimtes zijn gedeeld.

Aan het pand was veel onderhoud nodig, dit is grotendeels door vrijwilligers (studenten) verricht. Tussen januari en mei 2019 hebben maar liefst 287 vrijwilligers meegeholpen om van het gebouw een thuis te maken voor de toekomstige bewoners. Daarnaast leverde de genoemde sponsors (bouwmarkt en tuincentrum) ook menskracht. Naast onderhoud zijn aanpassingen verricht gericht om de veiligheid van de bewoners te garanderen; hiertoe is elektronische deurbeveiliging en -ontsluiting aangebracht, een systeem voor cameratoezicht en een alarmsysteem.

2.5 Verwachtingen bij de start

De initiatiefnemers zijn vanaf het begin realistisch geweest over het teweegbrengen van een duurzame gedragsverandering bij de vrouwen en hoe lastig dit is. Doorgaans gaat het om vrouwen met een complexe levensgeschiedenis, psychische problemen en/of een drugs- of alcoholverslaving. Bij de start is dan ook duidelijk gesteld dat het Overweeghuis er is om een periode van overweging te bieden en hiervoor goede omstandigheden te creëren. Er wordt geen behandeling geboden. De uitkomst van de overweging is aan de vrouwen zelf. Dat uitstappen een lastig en langdurig proces is, en dat er gedurende het verblijf in het Overweeghuis nog van alles kan gebeuren dat de vrouwen hiervan afbrengt of de situatie bemoeilijkt (bijvoorbeeld trauma's die boven komen, juist als men even uit de hectiek van het leven als sekswerker stapt) is vanaf de start duidelijk geweest. Tegelijk was er zeer veel vertrouwen in de aanpak, het bieden van rust en een veilige plek, waar vrouwen onvoorwaardelijk kunnen verblijven, zonder 'eisen' te stellen als een zorgplan of indicatiestelling.

Drugsgebruik werd toegestaan in het Overweeghuis omdat anders het overgrote deel van de doelgroep niet bereikt zou worden. Partnerorganisaties verwachtten dat dit voor problemen kon gaan zorgen. Ook bezoek van pooiers, mensenhandelaren, dealers of personen uit het oude netwerk is genoemd als een risico. Partnerorganisaties in Groningen

waren ook wel kritisch over het aanbod dat het Overweeghuis zou gaan bieden. Mogelijk was dit concurrerend met het bestaande aanbod van zorg- en hulpverlening. De oprichters van het Overweeghuis waren echter van mening dat het huis een aanvulling zou zijn op het bestaande aanbod.

Ten slotte werd overlast voor omwonenden genoemd als een risico bij de start. Het huis was in slechte staat en er was overlast van de voorgaande bewoners van het pand. Het bestuur is in een vroeg stadium in gesprek gegaan met omwonenden en nodigde de buurt uit voordat de eerste bewoners kwamen. Zo konden zij de verbeteringen aan huis en tuin zien. Ook bood het bestuur de gelegenheid om bij overlast met het bestuur te bellen. Door deze aanpak is de relatie met de buurt vanaf de start goed geweest.

Ondanks voorziene risico's had de gemeente veel vertrouwen in het initiatief, met name doordat er een zeer ervaren, gedreven bestuur was gevormd. De moeilijkheid om opvang te regelen voor vrouwen van de tippelzone maakte ook wel dat de gemeente openstond voor een 'out of the box' optie. Er werden dus wel risico's voorzien, maar tegelijk heerste de overtuiging dat 'Als het kan, dan is het met dit bestuur'.

3. PROCES

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de plannen – die in hoofdstuk twee zijn beschreven – in de praktijk zijn uitgevoerd. In paragraaf 3.1 gaan we in op een aantal organisatorische processen: de taken, rollen en verantwoordelijkheden van (a) de beroepskrachten en (b) de vrijwilligers, buddy's en woonstudenten, en waar men in de uitvoering tegenaan liep. We volgen daarna in paragraaf 3.2 de route van de vrouwen die in het Overweeghuis hebben verbleven. Achtereenvolgens besteden we aandacht aan de toeleiding, de intake en het verblijf in het Overweeghuis (in hoofdstuk 4 bespreken we de uitstroom). In paragraaf 3.3 bespreken we hoe de samenwerking met ketenpartners verloopt.

3.1 Organisatie

In deze paragraaf bespreken we de taken en rollen van de verschillende medewerkers (betaalde krachten en vrijwilligers) en de wijzigingen in de werkwijze die sinds de start van het Overweeghuis zijn gedaan. Ook gaan we in op de ervaring met en waardering van het werk.

Beroepskrachten

In de huidige samenstelling zijn er drie beroepskrachten werkzaam bij het Overweeghuis: twee beroepskrachten (tezamen 1 fte) zijn verantwoordelijk voor de zorgtrajecten van de bewoonsters. Zij zijn gedetacheerd vanuit het Leger des Heils. Op werkdagen zijn zij regelmatig aanwezig in het huis. Daarnaast is sinds mei 2021 een vrijwilligerscoördinator aangesteld (20 uur per week), zij is gedetacheerd vanuit Quartermasters.

De twee zorgcoördinatoren hebben de regie over het toekomstplan dat met elke bewoonster wordt opgesteld en zijn verantwoordelijk voor het traject van de bewoonsters van intake tot uitstroom. Verder ondersteunen zij de vrijwilligers in het dagelijkse ritme in het huis en zijn zij gesprekspartner richting bestuur en ketenpartners. Samen met twee stagiaires van de Hanzehogeschool en Noorderpoort College en een medewerker die vanuit een participatiebaan werkzaam is bij het Overweeghuis (voor 16 uur per week) vormen ze het team zorgcoördinatie in het Overweeghuis. In het weekend en buiten kantooruren zijn er geen beroepskrachten aanwezig in het huis.

De vrijwilligerscoördinator houdt zich bezig met de roosters, werving en intake van vrijwilligers. Verder neemt zij het opzetten van trainingen voor vrijwilligers voor haar rekening, is zij verantwoordelijk voor het buddy project en is zij het eerste aanspreekpunt voor de woonstudenten.

Ontwikkeling

De eerste twee jaar werden de professionele werkzaamheden verricht door één beroepskracht. Bij de vrijwilligers werden veel taken neergelegd, waaronder het maken

van de roosters. In de praktijk bleek dat zij er juist behoefte aan hadden dat dit voor hen geregeld werd. Toen is besloten om het vrijwilligersrooster aan het takenpakket van de betaalde kracht toe te voegen. De (enige) betaalde kracht werkte 36 uur per week en was verantwoordelijk voor alle zaken met betrekking tot de vrijwilligers, de roosters en de bewoonsters. Dit bleken te veel taken voor één persoon. Doordat zij keuzes moest maken kwam de nadruk van de werkzaamheden te liggen bij de zorg voor de bewoonsters en was er beperkt aandacht voor werving en begeleiding van de vrijwilligers. Hierop is er in het voorjaar van 2021 voor gekozen het aantal betaalde krachten uit te breiden. Dit maakt de organisatie ook minder kwetsbaar bij ziekte of vakantie van een medewerker.

Vrijwilligers

Er is dag en nacht een vrijwilliger aanwezig in het Overweeghuis. Vrijwilligers worden geacht tenminste één dienst (van vier uur) per week te draaien. Dit zorgt ervoor dat er veel vrijwilligers nodig zijn om het rooster te vullen. Elke week zijn er zo'n 40 verschillende vrijwilligers in het Overweeghuis aanwezig. Vrijwilligers dienen zich voor tenminste een jaar te committeren aan het project.

Nachtdienst

Elke nacht is er – naast de bewoners – iemand aanwezig in het huis. Al vrij snel bleek dat onder de vrijwilligers weinig animo was om nachtdiensten te draaien. Er is toen een vergoeding ingesteld van € 40 per nachtdienst. Sindsdien lukt het goed om de nachtdiensten te vullen. Wanneer dit niet lukt dan neemt één van de woonstudenten de nachtdienst voor haar rekening.

Werving vrijwilligers

Vrijwilligers worden geworven via het eigen netwerk, via sociale media of via Link050. Ook hebben enkele initiatiefnemers voorlichting over het Overweeghuis gegeven op de universiteit. Werven van vrijwilligers via het eigen netwerk werkt volgens de geïnterviewden het best. De werving heeft voortdurend de aandacht, maar over het algemeen lukt het altijd om over voldoende vrijwilligers te beschikken.

Intake

Wanneer iemand zich aanmeldt als vrijwilliger volgt een intakegesprek. Met de komst van de vrijwilligerscoördinator gebeurt dit meer gestructureerd dan in de beginfase. De vrijwilligerscoördinator geeft in dit gesprek aan wat de vrijwilliger kan verwachten en wat eventuele risico's zijn. Verder wordt aan de vrijwilligers een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) gevraagd. Er zijn weleens vrijwilligers geweigerd omdat zij te veel het geloof wilden uitdragen in het huis of omdat er bij de vrijwilliger sprake was van psychische problematiek of een verleden als sekswerker dat nog niet voldoende verwerkt leek.

Taken en rollen

Waar de beroepskrachten de toekomstplannen samen met de bewoonsters opstellen, voeren de vrijwilligers (samen met de bewoonster) zo veel mogelijk de praktische taken uit die hierbij horen. Denk bijvoorbeeld aan het opstellen van een cv voor een sollicitatie, het zoeken naar een (sociale) huurwoning of met iemand meegaan voor het doen van aangifte of afspraken met instanties als de gemeente of de huisarts.

Van de vrijwilligers wordt verwacht dat zij in het huis aanwezig zijn en het informele netwerk van de bewoonsters vormen. De vrijwilligers maken op een gelijkwaardige manier contact met de bewoonsters en ondersteunen bij het samenleven in het huis en het aanhouden van een zekere mate van structuur in de dag.¹ Zij zorgen ervoor dat de sfeer en veiligheid in het huis geborgd zijn, en vormen het eerste aanspreekpunt voor de bewoonsters. Van de vrijwilligers wordt verwacht dat zij problemen benaderen en oplossen zoals zij dit in hun dagelijks leven zouden doen.

Verder kunnen vrijwilligers activiteiten organiseren in het huis. Dit kan naar eigen inzicht en inbreng en er is budget beschikbaar. In 2021 is een map aangelegd door de activiteitenwerkgroep waarin veel mogelijke activiteiten zijn gebundeld, zodat de vrouwen met de vrijwilligers een activiteit kunnen uitzoeken.² Activiteiten zijn onder meer tekenen, knutselen, bakken of koken, wandelen en spelletjes doen. Voor kleine activiteiten kunnen vrijwilligers gebruik maken van een budget (dat wordt gevuld door giften). Daarnaast is er budget voor een maandelijks uitje, waarvoor vrijwilligers een idee kunnen indienen. De beroepskrachten beheren het budget hiervoor. Zo zijn onder meer uitjes geweest naar de dierentuin, sauna, een Waddeneiland en een kartbaan.

Vrijwilligerstrainingen

Elke twee maanden wordt een basistraining gegeven voor de vrijwilligers. Hierin worden alle regels, afspraken en werkzaamheden van het huis uitgelegd en besproken. Eén keer per twee maanden is er tevens een 'thema-training'. Deze wordt gegeven door een professional of een gastspreker. Het betreft thema's als EHBO, verslaving of uitleg over Time2Connect. De basistraining is in principe verplicht voor alle nieuwe vrijwilligers, de overige trainingen zijn vrijwillig. De trainingen worden gegeven door bijvoorbeeld VNN, Leger des Heils, of medewerkers van het Overweeghuis. Naast de trainingen is er ook een intervisiegroep. Hier komen vrijwilligers bijeen om – onder leiding van een andere vrijwilliger – met elkaar in gesprek te gaan over hun ervaringen en over onderwerpen waar zij tegenaan lopen. Alle vrijwilligers die daar behoefte aan hebben kunnen zich hiervoor opgeven. Er wordt echter beperkt gebruik van gemaakt. Beide typen bijeenkomsten konden door corona een tijd niet doorgaan, maar zijn inmiddels weer opgepakt.

Ontwikkeling

Bij de start van het project was het plan om het huis vrijwel volledig op vrijwilligers te laten draaien, ondersteund door één betaalde kracht. De vrijwilligers zouden diensten van zes tot acht uur draaien. Veel van hen hebben echter een betaalde baan of studeren en hebben geen tijd om dergelijke diensten te draaien. Zij gaven de voorkeur aan diensten van vier uur. Hierop is de duur van een dienst bijgesteld. Een gevolg hiervan was dat er ook meer vrijwilligers nodig waren. Er was een aantal van zo'n 20 vrijwilligers beoogd, dit zijn er nu zo'n 45. Er is een kleine club ervaren vrijwilligers ('harde kern') van zo'n 20 vrouwen die meerdere diensten per week draait en vaak ook wat meer taken op zich neemt.

---

¹ Jaarverslag Overweeghuis 2020.

² Jaarverslag Overweeghuis 2021.

- Nadelen van korte diensten

Doordat (een deel van) de vrijwilligers slechts vier in per week in het huis aanwezig is, hebben zij niet altijd een goed beeld van wat zich in het huis afspeelt. Zo kwam uit de interviews naar voren dat er onder bewoonsters pest- en uitsluitingsgedrag voorkomt, dat lange tijd niet werd opgemerkt. Door de wisselende diensten worden voorvallen lange tijd als incident beschouwd, of neemt niemand het op zich om erover in gesprek te gaan. Het is ook voorgekomen dat een bewoonster een eetstoornis ontwikkelde of niet goed voor zichzelf zorgde. Als een vrijwilliger één dienst per week aanwezig is, zal zij minder snel opmerken dat dit gedrag structureel is dan wanneer een vrijwilliger vaker in het huis aanwezig is.

Enkele (oud-)bewoonsters merkten op dat zij in het begin voortdurend hun verhaal moesten vertellen omdat er elke 'paar uur' een nieuwe vrijwilliger was die de nieuwe bewoonster wil leren kennen. Aan de andere kant maakt de grote verscheidenheid aan vrijwilligers wel dat er altijd een vrijwilliger is waarmee het goed klikt.

- Rapportage

Na elke dienst maken de vrijwilligers een kort digitaal verslag over wat zich in het huis afspeelde tijdens de dienst. Van vrijwilligers wordt verwacht dat zij een kwartier voor de start van hun dienst aanwezig zijn in het huis om de rapportages van de vorige dienst(en) te lezen. Niet alle informatie over het verleden van de bewoonsters wordt met de vrijwilligers gedeeld, om ervoor te zorgen dat vrijwilligers zich zo onbevooroordeeld mogelijk opstellen tegenover de bewoonsters.

In de beginfase van het Overweeghuis werd deze overdracht op papier bijgehouden, begin 2020 is een digitaal registratiesysteem in gebruik genomen. Hierin kunnen ook documenten toegevoegd worden die betrekking hebben op de bewoonsters. Informatie is hierdoor overzichtelijker en makkelijker vindbaar.

- Handboek

Daarnaast is een handboek voor vrijwilligers opgesteld dat beschikbaar is in het Nederlands en Engels. Hierin staat onder meer informatie over de werkwijze van het huis (missie en visie), de bewoonsters, de vrijwilligers, de werkzaamheden, het rooster, de veiligheid en de privacy. Het is de bedoeling dat elke vrijwilliger op de hoogte is van de inhoud van het handboek. Uit de gesprekken met de vrijwilligers kwam naar voren dat dit handboek niet bij iedereen bekend is.

Ervaringen

De vrijwilligers geven aan dat het vrijwilligerswerk pittig kan zijn maar dat zij er ook veel van leren. Ze vinden het waardevol werk, en noemen het een verrijking van hun leven. Sommigen geven aan dat het goed is voor hun persoonlijke ontwikkeling. *'Je komt in aanraking met vrouwen waarmee je anders niet in contact zou komen, het is bijzonder werk.'* Het vrijwilligerswerk in het Overweeghuis is daarnaast een mooie aanvulling op hun cv.

Door de informele band die de vrijwilligers hebben met de bewoonsters komen zij veel te weten over (het verleden van) de vrouwen. Sommige, vaak wat jongere vrijwilligers weten

niet altijd goed hoe ze op dergelijke, vaak heftige levensverhalen moeten reageren. Ook geven zij aan dat zij soms twifelen of (en wat) zij ergens mee moeten, bijvoorbeeld als een vrouw boos of verdrietig is. De vrijwilligers merken op dat zij vanuit hun gevoel handelen en dat dit door de bewoonsters vaak gewaardeerd wordt. Juist de menselijke, waarachtige reactie lijkt hier helpend te zijn.

Verder willen de bewoonsters nog wel eens de grenzen van de regels opzoeken. Het is daarom soms nodig om duidelijk grenzen te stellen en de bewoonsters hierop aan te spreken. Ook dit vinden sommige vrijwilligers lastig. Respondenten merken op dat dit vaak ervaring vergt, die je alleen maar kunt opdoen door er te werken. De bewoonsters voelen feilloos aan welke vrijwilligers wat meer onzeker en/of minder ervaren zijn en waarbij ze gemakkelijker de regels kunnen overtreden of over grenzen heen kunnen gaan. Begeleiding en intervisie zijn hierop gericht.

Bij problemen of zorgen over een bewoonster kan de vrijwilliger bij één van de beroepskrachten terecht. De meeste vrijwilligers zien het oplossen van grote problemen niet als taak van de vrijwilligers. Zij zijn er voor de ondersteuning bij het dagelijks leven.

Vrijwilligers die in de beginperiode in het huis werkten gaven aan dat zij niet goed wisten wat zij moesten doen tijdens hun eerste diensten en niet of minimaal wegwijs gemaakt werden in het huis. Dit is een contrast met de vrijwilligers die recent zijn begonnen. Deze laatste groep geeft aan dat er tijd is genomen voor het inwerken en dat duidelijk was wat er van je verwacht werd. Tijdens hun eerste diensten zijn deze vrijwilligers meer begeleid en wegwijs gemaakt door ervaren vrijwilligers. De vrijwilligerscoördinator voert regelmatig met elke vrijwilliger een gesprek over hoe het gaat in het Overweeghuis. Het eerste gesprek vindt plaats een maand nadat de vrijwilliger haar eerste dienst heeft gedraaid.

In het eerste jaar van het Overweeghuis is een periode geweest waarin er veel bewoonsters met zware psychische problematiek verbleven. Zij vertoonden regelmatig agressief gedrag. Ook werd er veel drugs gebruikt. Een aantal vrijwilligers voelde zich hierbij niet veilig en wist niet hoe te handelen. Sommige vrijwilligers durfden zich zelfs niet meer voor een dienst in te schrijven (in paragraaf 3.2 gaan we nader in op de ervaren veiligheid).

Woonstudenten

Er wonen twee studenten in het Overweeghuis. De woonstudenten zijn twee vrouwelijke studenten die – voor een gereduceerde prijs - een kamer huren in het huis.

Taken en rollen

Van de woonstudenten wordt verwacht dat zij als huisgenoten van de bewoonsters meedraaien in het huis. Zo zijn zij bijvoorbeeld ook opgenomen in het schoonmaakrooster en het kookrooster. De woonstudenten zijn zich ervan bewust dat zij een bepaalde voorbeeldfunctie hebben voor de andere bewoonsters, en dat zij laten zien hoe het 'gewone' leven eruitziet.

De woonstudenten zijn aanwezig bij het bewonersoverleg. Indien nodig nemen de woonstudenten (nacht)diensten over van de vrijwilligers. De woonstudenten mogen de dossiers van de vrouwen inzien, maar kiezen er vaak voor dit niet te doen en de vrouwen

onbevooroordeeld te leren kennen. Verder kunnen de woonstudenten een signalerende functie hebben. Doordat zij zowel overdag als 's nachts vaak in het huis zijn, zien zij veel gebeuren. Hierover gaan ze, als ze dit nodig of wenselijk achten, in gesprek met de beroepskrachten.

Intake

Alvorens woonstudenten in het huis komen wonen hebben ze een oriënterend gesprek met de vrijwilligerscoördinator. Als dit gesprek positief is volgt een gesprek met de coördinator en een voormalig woonstudent. Hiermee wordt vooraf een goed beeld gegeven van het wonen in het Overweeghuis en van wat de nieuwe woonstudent kan verwachten. De huidige woonstudenten hebben ook kennis met elkaar gemaakt voordat zij definitief aangaven in het huis te willen wonen. Verder is het belangrijk dat de studenten goed hun grenzen kunnen aangeven maar ook hart hebben voor de doelgroep. Hierop wordt bij de intake gelet.

Begeleiding

De vrijwilligerscoördinator is het eerste aanspreekpunt voor de woonstudenten. Zij geven aan de vrijwilligerscoördinator altijd te kunnen appen en dat deze altijd voor hen klaarstaat. Ook hebben ze regelmatig een gesprek met de vrijwilligerscoördinator. Zij bespreken dan hoe het gaat, kunnen aangeven als ze ergens mee zitten en eventuele frustraties delen. De woonstudenten kunnen gebruik maken van de trainingen die voor de vrijwilligers worden georganiseerd.

De woonstudenten hebben soms behoefte aan meer inhoudelijke informatie over de (achtergrond en/of problematiek van de) bewoonsters. Ook hebben zij soms vragen over hoe zij bepaalde situaties het beste kunnen aanpakken. Hiervoor kunnen zij terecht bij de beroepskrachten die zich bezighouden met de zorg voor de bewoonsters. De woonstudenten merken op dat deze beroepskrachten er ook altijd voor hen zijn waardoor zij zich gehoord voelen.

Ontwikkeling

De eerste woonstudenten waren in het begin zoekende naar hun taak en rol in het huis, het was voor hen niet altijd duidelijk wat van ze verwacht werd. Bij de nieuwe woonstudenten bestaat hierover meer duidelijkheid, vooral omdat er enkele regels zijn opgesteld voor de woonstudenten. De woonstudenten dienen per week minimaal 12 uur iets voor het huis te doen en/of in de gemeenschappelijke ruimte van het huis aanwezig te zijn. Hierbij kan gedacht worden aan samen koken of eten met de andere bewoonsters, een spelletje doen of televisiekijken.

Ervaringen

De woonstudenten vinden wonen in het huis leuk, leerzaam en veelzijdig. Ze geven aan veel te leren over deze doelgroep en hoe met hen om te gaan. Wel merken zij op dat de sfeer in het huis sterk afhankelijk is van de vrouwen en het aantal vrouwen dat in het huis verblijft. Zo zeggen zij dat er ook een periode is geweest waarin er relatief veel vrouwen in het huis verbleven en er vaak ruzie en spanningen waren tussen deze vrouwen. Dit kost ook de woonstudenten veel energie. Zij zeggen hierover: *'Je kunt je wel terugtrekken op*

je eigen kamer, maar je kunt je niet overal aan onttrekken'. Verder merken ook de woonstudenten op dat het belangrijk is om sterk in je schoenen te staan en realistische verwachtingen te hebben. Zo moet je niet verwachten dat je bevriend raakt met de bewoonsters; 'Je steekt als woonstudent veel energie in de bewoonsters, maar krijgt er vaak weinig voor terug, dat moet je je wel realiseren'.

Buddy's

In 2020 is gestart met het buddyproject. De vrijwilligerscoördinator is ook coördinator van het buddyproject. Het buddy-project beoogt (ex-)bewoonsters die uit de prostitutie zijn gestapt of hun leven opnieuw vorm willen geven, te koppelen aan een vrijwilliger die hen bijstaat in zelfstandigheid en het vergroten van haar netwerk.³ Bewoonster en buddy gaan een gelijkwaardige relatie aan op basis van een wederzijdse klik. Dit contact wordt doorgaans al gelegd als de bewoonster nog in het Overweeghuis verblijft. Buddy's kunnen helpen met praktische zaken zoals klussen in de woning of verhuizen. Het sociale netwerk van de (oud-)bewoonster wordt vergroot door aan te sluiten bij bestaande netwerken als een sportclub, kerk of (buurt)vereniging in de buurt waar de vrouw komt te wonen. Het buddyproject heeft als doel de uitgestroomde vrouwen zelfredzamer te maken. Uitgangspunt daarbij is dat voor het opbouwen van een nieuw bestaan een (ander) netwerk essentieel is.

In het jaar 2021 waren in totaal tien buddykoppels actief. Een van de bewoonsters heeft vanuit het netwerk van de buddy een betaalde baan gekregen waarin zij is doorgegroeid.⁴ In onze gesprekken met bewoonsters en vrijwilligers werden diverse positieve voorbeelden van het buddyproject genoemd. Het gaat hier om kleine aantallen. Bewoonsters gaven aan de buddy zeer te waarderen. Ze benoemen hierbij de waarde van persoonlijk contact, dat voelt als een *'vriendschappelijke band'* en de steun: *'Even contact kunnen leggen', 'Iemand hebben die weet waar je vandaan komt'*.

Eind 2020 is het buddyproject geëvalueerd door het Overweeghuis zelf. Op dat moment waren zes oud-bewoonsters gekoppeld aan een buddy. Zij worden gecoacht door de vrijwilligerscoördinator. Tijdens bijeenkomsten wisselen zij ervaringen uit en geven elkaar advies.⁵ De buddy's merken in die evaluatie op dat zij soms nog zoekende zijn naar de invulling van hun rol. Zij vragen zich af hoe ver zij gaan (en hoe lang zij dienen door te gaan) met het bieden van ondersteuning. Het blijkt voor buddy's soms lastig om hun eigen grenzen aan te geven en dat zij zich snel verantwoordelijk voelen voor de vrouwen. Doordat veel (oud-)bewoonsters te maken hebben met psychische problemen en vaak over een beperkt sociaal netwerk beschikken, doen zij vaak een groot beroep op de buddy's.

3.2 Intake en verblijf van de bewoonsters

In deze paragraaf beschrijven we de route die de bewoonsters doorlopen als zij ervoor kiezen in het Overweeghuis te willen verblijven.

---

³ Jaarverslag 2021.

⁴ Jaarverslag 2021.

⁵ Evaluatie Buddyproject 2020.

Toeleiding

Tot februari 2022 hebben 50 vrouwen in het Overweeghuis verbleven (twee van hen verblijven op 1 februari 2022 nog in het huis). Deze vrouwen zijn op verschillende manieren bij het Overweeghuis terechtgekomen (zie tabel 3.1). Het merendeel is aangemeld door hulpverleners. Met name het Leger des Heils, dat in Groningen een laagdrempelige inloop heeft voor sekswerkers (de Huiskamer), heeft nauw contact met het Overweeghuis en zorgt voor een deel van de toeleiding (elf aanmeldingen). Eén van de beroepskrachten van het Overweeghuis is eveneens werkzaam bij de Huiskamer, waardoor toeleiding via deze route gemakkelijk tot stand kan komen. Via Time2Connect⁶, dat outreachend werk verricht, zijn eveneens elf vrouwen aangemeld. Vier vrouwen zijn aangemeld door een wijk- of gebiedsteam, en drie vrouwen door de politie. Drie vrouwen hebben zelf contact gezocht met het Overweeghuis.

Tabel 3.1 Organisatie die bewoonster heeft aangemeld bij Overweeghuis

Organisatie	Aantal aanmeldingen
Leger des Heils	11
Time2Connect	11
Wijk- en gebiedsteams	4
Fier	3
Humanitas	3
Politie	3
Zelf aangemeld	3
Huiskamer Prostitutie Leeuwarden - Xenia	2
Overig	10 ⁷

Wanneer een vrouw voor het Overweeghuis kiest, wordt haar casus voorgelegd aan de zorgcoördinatoren van het Overweeghuis. Zij bekijken de casus en beoordelen of het Overweeghuis een passende locatie is voor de vrouw om te verblijven. Als zij van mening zijn dat het huis een geschikte plek is voor de betreffende vrouw – en er is plek in het huis – dan kan de vrouw hier direct terecht. Als er geen plek is in het huis wordt de vrouw op een wachtlijst geplaatst.

Omdat er, in tegenstelling tot veel andere opvanglocaties, geen indicatie nodig is voor verblijf in het Overweeghuis, wordt door hulpverleners regelmatig geprobeerd hier vrouwen te plaatsen die (nog) niet terecht kunnen in een andere opvangvoorziening. Zo worden er wel eens vrouwen aangemeld die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, maar geen relatie hebben tot sekswerk of mensenhandel. Verschillende respondenten merken op dat het belangrijk is ervoor te waken dat het Overweeghuis geen 'afvoerputje' wordt voor vrouwen met sociale, relationele en psychische problemen. Het is van belang de

⁶ Time2Connect is een samenwerkingsverband van Terwille en het Leger des Heils dat zich richt op iedereen in de provincie Groningen of Drenthe die in de seksbranche werkt of heeft gewerkt. (Oud-)sekswerkers kunnen bij Time2Connect terecht met vragen of voor informatie over onder meer: wet- en regelgeving, regelen van administratie, uitstappen uit sekswerk, veiligheid, drugs en SOA's. Bron: www.time2connect.nl

⁷ Dit betreft verschillende organisaties uit heel Nederland die elk één bewoonster hebben aangemeld, namelijk: maatschappelijk werk, Meeting Point Amsterdam, MJD, OGGZ, Scharlaken Koord, Shop Den Haag, Terwille, VNN en zorg coördinator mensenhandel. Eén vrouw is aangemeld door haar ouders.

doelgroep voor ogen te houden: vrouwen die werken als sekswerker en willen overwegen hiermee te stoppen.

Contra-indicaties

In eerste instantie was het Overweeghuis drempelloos, er waren (vrijwel) geen contra-indicaties, de enige voorwaarde was dat het een vrouw of transgender betrof die wilde overwegen of zij wilde uitstappen uit het sekswerk. Er hebben in de eerste één á anderhalf jaar een aantal vrouwen verbleven in het Overweeghuis die dusdanig zware en/of complexe psychische problematiek hadden dat het voor onveilige situaties zorgde in het huis. De signalen over onveilige situaties kwamen zowel van de vrijwilligers als van professionals. Dit riep de vraag op of vrouwen met zware en/of complexe psychische problematiek wel passen in het huis. In overleg met de beroepskracht(en) heeft het bestuur besloten om bij de intake meer te letten op de zwaarte van de problematiek (psychische zowel als verslavingsproblematiek) en de gevolgen hiervan voor de overige bewoners en de situatie in het huis. Ook wordt nagegaan of de psychische problematiek te dragen is voor de vrijwilligers. Deze overweging is altijd maatwerk. Als het bijvoorbeeld erg rustig is in het huis dan is er eerder de mogelijkheid om een vrouw met zwaardere problematiek op te vangen dan wanneer het huis vrijwel vol is.

Door respondenten is opgemerkt dat het Overweeghuis geen passende plek is voor een vrouw met (zeer) ernstige psychiatrische problemen, omdat vrijwilligers hiervoor niet voldoende toegerust zijn, maar ook omdat het voor de vrouw in kwestie niet helpend is. Soms is de problematiek zo ernstig dat zij beter op haar plek is in de crisisopvang van de GGZ.

Door de stresssituatie waarin deze vrouwen zitten in hun dagelijkse leven (voordat ze in het Overweeghuis terecht komen), is niet altijd duidelijk welke problematiek er speelt en hoe zwaar deze is. Het komt ook geregeld voor dat problematiek toch zwaarder blijkt wanneer een vrouw al in het huis is. De rustige omgeving en de (tijdelijke) uitstap uit het sekswerk maken dat na de eerste dagen, soms pas na enkele weken, trauma's boven kunnen komen die lang onderdrukt zijn geweest. Gedurende het sekswerk, vaak in combinatie met middelengebruik, ontstaat een 'overlevingsstand' waarin veel gevoelens en traumatische ervaringen weggeduwd worden.

Als er bij de beroepskrachten van het Overweeghuis vermoedens zijn dat de problematiek mogelijk te heftig is, dan wordt dit met de betreffende vrouw besproken. Wanneer er twijfel blijft bestaan mag de vrouw in ieder geval eerst tot rust komen in het huis. Er wordt dan een einddatum afgesproken waarop de vrouw in principe weer uitstroomt. Als het huis vol is, verblijft deze vrouw in de criskamer. Wanneer er een kamer over is kan ze in een 'gewone' kamer verblijven. Als na de afgesproken periode blijkt dat het huis een geschikte plek is voor de vrouw kan zij blijven. Mocht dit niet het geval zijn dan zal zij – zoals afgesproken – uit het huis vertrekken. Over het algemeen wordt zij terugverwezen naar de doorverwijzende organisatie door middel van een warme overdracht.

Ontwikkelingen

De professionals geven aan dat zij een ontwikkeling zien in de hulpvraag van de vrouwen die in het huis verblijven. In de eerste periode van het Overweeghuis werden voornamelijk

vrouwen opgevangen die op de tippelzone hadden gewerkt. In de periode daarna zijn vrouwen van diverse werkplekken in de prostitutie opgevangen, en vanaf de start van de lockdown door corona kwamen er meer vrouwen die in clubs of in de raamprostitutie werkten, omdat deze (tijdelijk) dichtgingen. Ook zijn door de coronapandemie veel sekswerkers teruggegaan naar hun land van herkomst, waardoor mogelijk minder vrouwen bij het Overweeghuis werden aangemeld. Recent zien de professionals weer een toename van slachtoffers van mensenhandel.

Intake

In de eerste periode van de pilot van het Overweeghuis werd niet gewerkt met aanmeldingsformulieren. De hulpverlener die de vrouw aanmeldde gaf mondeling een beschrijving van de (situatie van de) vrouw waarna de professional(s) van het Overweeghuis bepaalden of de vrouw in het huis terecht kon. Vaak is er bij de doorverwijzende organisatie geen dossier over de vrouw, omdat er vaak gewerkt wordt vanuit een crisissituatie of omdat er snel gehandeld dient te worden. Herhaaldelijk bleek dat de hulpverlener de situatie van de vrouw te positief had ingeschat en weergegeven. Hierdoor verbleven er soms vrouwen in het huis waarvan de (psychische) problematiek dusdanig ernstig was dat het Overweeghuis geen passende locatie was.

Als gevolg hiervan is de intake aangepast. Zo is ervoor gekozen te gaan werken met aanmeldingsformulieren. Op deze wijze willen de beroepskrachten een beter beeld krijgen van de situatie en problematiek van de vrouw bij instroom, zodat een meer weloverwogen keuze gemaakt kan worden of het Overweeghuis een geschikte voorziening voor haar is. Het aanmeldingsformulier wordt ingevuld door de hulpverlener die de vrouw aanmeldt bij het Overweeghuis. Op het formulier staat onder meer informatie over persoonsgegevens, de problematiek (waaronder diagnoses), de hulpvraag en contactpersonen. Vervolgens bekijken de professionals die werkzaam zijn in het Overweeghuis samen of zij denken dat het huis een geschikte locatie is voor de vrouw.

Enkele van de (oud-)bewoonsters die wij spraken geven aan dat zij een gesprek met één van de medewerkers hebben gehad voordat zij in het Overweeghuis konden verblijven. In dit gesprek werd uitleg gegeven over het Overweeghuis, het doel van het huis, de dagelijkse gang van zaken en de regels die in het huis gelden.

Wanneer de vrouw in het huis aankomt geeft één van de aanwezige hulpverleners of vrijwilligers haar een rondleiding door het huis en bespreekt wat de regels zijn. Zo wordt onder meer aangegeven dat de vrouw de eerste dagen of de eerste week in het huis tot rust mag komen, maar dat zij vervolgens dient mee te draaien met de dagelijkse taken in het huis, zoals koken en schoonmaken. Vrijwel alle (oud-)bewoonsters die wij voor deze evaluatie spraken geven aan dat de regels duidelijk zijn. Wel merken zij op dat zij het niet met alle regels eens zijn, met name hoe wordt omgegaan met drugsgebruik in het huis.

Toekomstplan

In de eerste dagen van het verblijf krijgt de nieuwe bewoonster de tijd om tot rust te komen en aan het huis en de bewoners te wennen. Na ongeveer een week volgt een gesprek met (één van) de zorgcoördinatoren. In dit gesprek gaat de bewoonster samen met de hulpverlener(s) na hoe het op verschillende leefgebieden met haar gaat. Ook wordt

bekeken of de bewoonster (recht op) een inkomen heeft en of zij schulden heeft. Vervolgens wordt besproken waar de bewoonster behoefte aan heeft en welke doelen zij wil bereiken. Welke wensen heeft zij met betrekking tot uitstroom, en wat is nodig om dit te bereiken? Aan de hand van het gesprek wordt een beknopt toekomstplan opgesteld waarin ook de doelen worden genoemd waaraan de vrouw tijdens haar verblijf wil werken.

Wanneer een bewoonster dit aangeeft wordt ingezet op betaald werk of andere dagbesteding. In 2019 zijn bewoonders geplaatst bij een sociale onderneming waar tijdens corona mondkapjes werden gemaakt. Ook meldt het jaarverslag dat er is 'ingezet op een korte schoonmaakopleiding met baangarantie'.⁸

Verblijf

Vrijwel alle (oud-)bewoonders die wij spraken ervoeren hun verblijf in het Overweeghuis over het algemeen als (zeer) positief. Zij geven aan dat zij het erg prettig vinden dat het huis uitsluitend voor sekswerkers is. Hierdoor hoef je niks uit te leggen en kun je open zijn over de situatie waaruit je komt.

De vrouwen die in het huis verblijven hebben verschillende doelen. Sommige vrouwen willen uit de prostitutie stappen en gaan een zorgtraject aan, terwijl anderen worstelen met de aantrekkingskracht van hun oude leven en bijbehorende netwerk. Eén van de door ons geïnterviewde (oud-)bewoonders heeft haar verblijf in het huis als zeer negatief ervaren. Zij is van mening dat de medewerkers en vrijwilligers de bewoonders zielig vinden en als slachtoffer behandelen.

Er is geen dagelijks programma dat de bewoonders volgen. Overdag kunnen zij hun eigen gang gaan. Ze mogen in het huis verblijven maar ze mogen het huis ook verlaten als zij dat willen. Soms zijn er vermoedens dat een vrouw – tegen de regels in – overdag als sekswerker aan het werk is. Eén van de (oud-)bewoonders die wij interviewden erkent ook dat zij dit daadwerkelijk heeft gedaan tijdens haar verblijf in het huis.

Activiteiten

De animo onder de bewoonders voor deelname aan een activiteit is soms wisselend, maar doorgaans wordt het gewaardeerd dat er een invulling van de dag wordt aangeboden. De activiteiten dragen bij aan een ongedwongen sfeer waarin veel gelachen en gepraat wordt. Het draagt bij aan een groepsgevoel ('er niet alleen voor staan'), geeft de bewoonders zelfvertrouwen en maakt dat zij hun zinnen verzetten.

Enkele bewoonders merkten in onze gesprekken op dat zij zich overdag verveelden of dat zij begonnen te piekeren doordat zij overdag weinig te doen hadden. Zij geven aan dat zij het prettig hadden gevonden als er overdag meer activiteiten georganiseerd waren. Andere respondenten merken echter op dat er veel ruimte is om hier zelf initiatief in te nemen. Het lijkt erop dat de sfeer in huis van invloed is (geweest) op de animo om samen iets te organiseren. Hierdoor zijn de ervaringen wisselend. Daarnaast heeft de coronaperiode uiteraard geen positieve invloed gehad op activiteiten en dagbesteding. De bewoonders

---

⁸ Jaarverslag 2020.

die momenteel in het Overweeghuis verblijven waren juist positief over de activiteiten en gezelligheid in huis.

Bewonersoverleg

Regelmatig is er een bewonersoverleg. Bij dit overleg zijn de bewoonsters, de woonstudenten en (tenminste) één van de beroepskrachten aanwezig. Tijdens dit overleg worden praktische zaken besproken zoals het kookrooster en het schoonmaakrooster. De bewoonsters kunnen ook zelf punten inbrengen. Het streven is om dit overleg wekelijks plaats te laten vinden, maar dit is afhankelijk van de aanwezigheid van de bewoonsters en woonstudenten en de noodzaak voor een overleg. Als er bijvoorbeeld slechts twee vrouwen in het huis verblijven, er geen onderlinge spanningen zijn en het koken en schoonmaken gezamenlijk wordt opgepakt, is de noodzaak voor een bewonersoverleg minder groot.

Sfeer

De sfeer in het huis wordt door de (oud-)bewoonsters over het algemeen als prettig en warm omschreven. Zij benoemen de gezelligheid tijdens het koken, filmavondjes en het kletsen met elkaar. Er is altijd een luisterend oor in het huis aanwezig als daar behoefte aan is. Zeker wanneer vrouwen zich lange tijd onveilig hebben gevoeld is het prettig dat zij weten dat ze nooit alleen zijn. *'Ook als je gewoon op je kamer blijft is het, zeker in het begin van je verblijf, fijn dat je niet alleen bent'*. De vrijwilligers en medewerkers worden omschreven als 'zorgzaam', zo is een van de vrouwen erg goed opgevangen en begeleid in de periode waarin zij zelfstandig afkickte van een cocaïneverslaving. *'Zonder veel bemoeienis, maar door er wel te zijn als ik het nodig had, kon ik echt bijkomen. Iedereen was gewoon heel lief voor me.'* Ook geven de vrouwen aan dat zij mooie herinneringen hebben aan bepaalde activiteiten, zoals het vieren van een verjaardag, een sinterklaasavond met gedichten en cadeaus of de kerstdagen met een uitgebreid kerstdiner. Dit zijn betekenisvolle momenten in het leven van de bewoonsters.

Toch benoemen veel respondenten ook lastige momenten tijdens hun verblijf. De sfeer in het huis lijkt erg bepaald te worden door het aantal bewoonsters en welke bewoonsters in het huis verblijven. Als het huis (bijna) vol is, wordt dit door de (oud-)bewoonsters vaak als druk ervaren. Het gaat over het algemeen om vrouwen met verschillende, felle karakters, soms gecombineerd met psychische of verslavingsproblematiek. Omgangsvormen en gedragingen zijn vaak mede door het sekswerk gevormd, vrouwen zijn gewend geraakt om – vanuit zorgen voor hun eigen veiligheid – niet snel iemand te vertrouwen en behoorlijk van zich af te bijten. Zo komen ruzies, verbale agressie, uitsluiting en pestgedrag voor tussen de vrouwen.

Ook kan de problematiek van één bewoonster de sfeer in huis sterk bepalen. Enkele vrouwen benoemen bijvoorbeeld dat er tijdens hun verblijf een vrouw met een alcoholverslaving verbleef die vaak dronken was in het huis. Verschillende vrouwen vonden dit erg onprettig omdat zij zelf wilden stoppen met alcoholgebruik of omdat zij hier nare ervaringen mee hadden. Deze situatie zorgde voor spanningen en een negatieve sfeer in het huis.

Veiligheid

De vrouwen geven aan dat zij zich over het algemeen veilig voelden in het Overweeghuis. Wel merken verschillende vrouwen op dat enkele – met name jonge – vrijwilligers volgens hen niet goed op de hoogte waren van de regels (of het lastig vonden mensen hierop aan te spreken) en van potentiële gevaren. Zo deden deze vrijwilligers voor iedereen de deur open, terwijl het de afspraak is dat men eerst checkt wie er voor de deur staat. Dit kan immers een (agressieve) pooier, ex-vriend of klant van één van de bewoonsters zijn. Sommige (oud-)bewoonsters vragen zich af hoe deze jonge vrijwilligers zouden handelen bij een incident.

Drugsgebruik

Over het drugsgebruik in het huis lijkt onduidelijkheid te bestaan. Verschillende oud-bewoonsters geven aan dat zij – voordat zij in het huis terechtkwamen – in de veronderstelling waren dat in het huis geen middelen gebruikt mochten worden. Dit is ook het geval, maar in het tuinhuisje mogen wel drugs gebruikt worden. Zij waren hiervan niet op de hoogte. Eén van de geïnterviewde vrouwen geeft aan dat zij niet in het huis was gaan wonen als zij had geweten dat er drugs gebruikt mochten worden. Drugsgebruik van huisgenoten is confronterend voor (oud-)bewoonsters die willen stoppen of minderen met drugsgebruik, of die hier in het verleden problemen mee ervaren hebben.

Overigens wordt er volgens de (oud-)bewoonsters weinig gebruik gemaakt van het tuinhuisje, wanneer men drugs gebruikt. Ze geven aan dat zij zich daar niet prettig bij voelen omdat iedereen weet wat je daar doet. Zij voelen zich bekeken en in de gaten gehouden en gebruiken hun drugs daarom liever elders. Zo merken enkele geïnterviewden op dat er door vrouwen soms middelen gebruikt worden op hun kamer.

Handhaving van de regels

De geïnterviewden geven aan dat het per vrijwilliger verschilt hoe streng de regels worden gehandhaafd, bijvoorbeeld met betrekking tot het middelengebruik en de regel dat de vrouwen om 23.00 uur in het huis moeten zijn. Door een deel van de vrijwilligers wordt soms een uitzondering gemaakt op deze regels. Uit de gesprekken met vrijwilligers kwam naar voren dat deze regels niet altijd duidelijk waren voor nieuwe vrijwilligers. Dit speelde met name in de beginperiode. Deze verschillende behandeling zorgde voor wat irritaties en spanningen bij de bewoonsters.

(Oud-)medewerkers merken ook op dat het vaak nodig is om duidelijke grenzen te stellen aan de bewoonsters. Zij geven aan dat een deel van hen de medewerkers en vrijwilligers uittest en kijkt hoe ver zij kunnen gaan in het overtreden van regels. Uit de gesprekken komt naar voren dat het juist in het belang van de vrouwen is dat er structuur is en duidelijke regels zijn, zowel medewerkers als de (oud-)bewoonsters geven dit aan.

Waardering medewerkers en vrijwilligers

Waardering van beroepskrachten

De (oud-)bewoonsters zijn positief over de beroepskrachten. Ze noemen hen 'professioneel', 'goed', 'vriendelijk' en 'begripvol'. Ook vinden ze dat de beroepskrachten

goed bereikbaar zijn en dat zij altijd bij hen terecht kunnen. Ze kunnen goed met de beroepskrachten praten, voelen zich gehoord en worden goed geholpen. Eén van de respondenten merkt op dat de beroepskrachten meer als mediator hadden kunnen optreden bij de conflicten die zij had met andere bewoonsters in het huis. Een andere bewoonster vond de geboden hulp deels ook wel betuttelend, en meent dat er niet genoeg werd ingezien dat zij weliswaar een menselijke behoefte aan een praatje had of een arm om zich heen, maar dat zij geen 'professionele' hulpvraag had en graag haar eigen zaken wilde regelen.

De (oud-)bewoonsters geven aan dat het voor hen duidelijk was bij wie zij terecht konden met vragen of problemen. De beroepskrachten waren volgens hen goed te bereiken. Bij aanvang was er één beroepskracht aanwezig, zij werkte vrijwel altijd op het kantoor in het Overweeghuis. Verschillende geïnterviewden merken op dat de bewoonsters in deze periode zich met al hun vragen of problemen voornamelijk tot haar wendden. Het idee van het Overweeghuis bij aanvang was echter dat zaken met betrekking tot de dagelijkse gang van zaken door de vrijwilligers zouden worden opgepakt. Om de bewoonsters te stimuleren vaker met hun vragen naar de vrijwilligers te gaan, hebben de beroepskrachten een werkplek gekregen buiten het Overweeghuis. Zij zijn daardoor minder vaak aanwezig op kantoor in het huis, waardoor de bewoonsters vaker naar de vrijwilligers gaan met vragen of problemen.

Waardering van vrijwilligers

De (oud-)bewoonsters van het Overweeghuis omschrijven de vrijwilligers als 'fijn' en 'zorgzaam'. Ze merken op dat ze het over het algemeen goed konden vinden met de vrijwilligers. Wel zijn zij kritisch over het feit dat er veel jonge vrijwilligers (met weinig levenservaring) zijn. De (oud-)bewoonsters merken op dat deze gastvrouwen soms bang zijn voor de bewoonsters, niet weten hoe zij op hen moeten reageren of hen ergens op aan durven te spreken en niet met conflicten kunnen omgaan. Sommige jonge vrijwilligers trekken zich terug, ze zitten bijvoorbeeld hun hele dienst op hun laptop en staan niet open voor contact met de bewoonsters.

Verder benoemen de (oud-)bewoonsters de grote hoeveelheid vrijwilligers die zij wekelijks in het huis zien. Enerzijds vinden zij het vervelend dat zij (met name als zij net in het huis zijn gekomen) vaak hun verhaal moeten doen en veel nieuwe mensen moeten leren kennen. Anderzijds vinden ze het leuk dat er zo veel vrijwilligers met allerlei verschillende achtergronden zijn. Hierdoor is er altijd wel een vrijwilliger met wie het klikt. Bovendien heeft elke vrijwilliger weer andere kwaliteiten waardoor elke vrijwilliger de bewoonsters iets anders te bieden heeft.

Waardering van woonstudenten

Het merendeel van de geïnterviewde (oud-)bewoonsters is positief over de woonstudenten. De bewoonsters geven aan dat de studenten bij de groep horen en een constante en stabiele factor zijn in het huis, in tegenstelling tot de vrijwilligers die vaak maar enkele uren per week in het huis aanwezig zijn. De (oud-)bewoonsters beschrijven de woonstudenten als 'leuke en lieve meiden' die voor gezelligheid zorgen in het huis.

Enkele (oud-)bewoonsters zien de meerwaarde niet van de woonstudenten. Deze bewoonsters merken op dat de studenten hun eigen leven hebben en verder af en toe aanwezig zijn in het huis om mee te eten en te koken. Eén van de geïnterviewde vrouwen merkt op dat de kamers van de woonstudenten beter gebruikt kunnen worden om meer vrouwen op te vangen in het huis. Bovendien geeft ze aan dat ze het niet eerlijk vindt dat voor de woonstudenten andere regels gelden dan voor de andere bewoonsters (zo hoeven woonstudenten niet thuis te zijn voor 23.00 uur en mogen zij elders overnachten).

3.3 Samenwerking ketenpartners

Samenwerking met partners als politie, zorg- en hulpverleningsinstanties en de gemeente Groningen gebeurt op verschillende niveaus: het Overweeghuis is een schakel in de keten van hulpverlening voor vrouwen in een kwetsbare positie, en heeft hierdoor samenwerkingspartners met betrekking tot de in- en uitstroom van vrouwen die uit de prostitutie willen stappen. Daarnaast zijn het Leger des Heils en Quartermasters belangrijke samenwerkingspartners omdat de beroepskrachten in het Overweeghuis gedetacheerd zijn vanuit deze organisaties. Ten slotte vindt samenwerking plaats in het uitwisselen van kennis: voor trainingen voor vrijwilligers wordt samengewerkt met onder meer VNN, Leger des Heils en Terwille. We gaan in deze paragraaf in op de rol van het Overweeghuis in de keten.

Ketenpartners over Overweeghuis

Verschillende ketenpartners geven aan prettig samen te werken rondom de in- of uitstroom van vrouwen in of uit het Overweeghuis. De partners zeggen dat er korte lijnen zijn met het Overweeghuis, dat de beroepskrachten goed te bereiken zijn, en dat er goed wordt meegedacht en snel geschakeld om een passende oplossing te vinden voor vrouwen die willen doorstromen. Er vindt vaak mondelinge overdracht plaats zodat de situatie en problematiek van de betreffende vrouw kan worden toegelicht. Zo kan de zorg in het vervolgtraject goed afgestemd worden en is er sprake van maatwerk. Door de wijkagent is aangegeven dat er in of rondom het Overweeghuis nauwelijks incidenten hebben plaatsgevonden waarvoor de politie ingeschakeld is, maar dat ze elkaar goed kennen en weten te vinden.

Door één van de ketenpartners waarnaar vanuit het Overweeghuis kan worden doorverwezen is aangegeven dat zij graag eerder bij de vrouwen betrokken hadden willen zijn, dus op het moment dat de vrouwen nog in het Overweeghuis verbleven. Enkele weken na binnenkomst zou dan met de vrouw in kwestie overlegd kunnen worden waaraan zij behoefte hebben en welke ondersteuningsmogelijkheden er zijn (er zijn bijvoorbeeld verschillende programma's gericht op hulp bij verslaving). Momenteel komen zij (pas) met de vrouwen in contact in de uitstroomfase. Wanneer eerder contact gelegd wordt, kan deze instantie mogelijk meer betekenen in de begeleiding richting een middelenvrij bestaan.

Door politiemensen is aangegeven dat er meer bekendheid aan het Overweeghuis gegeven kan worden binnen de politie als geheel. Het Overweeghuis is op dit moment goed bekend bij de wijkagent van de wijk waarin het Overweeghuis ligt en bij het Team Mensenhandel,

maar veel minder bij andere wijkagenten en jeugdagenten. *'Zoiets moet je ook herhalen natuurlijk, vanwege het verloop binnen de politie. Daar moet je aandacht voor houden'*. Dit geldt ook voor andere mogelijke doorverwijzers in de stad, zoals de WIJ-teams, zo komt naar voren in gesprekken met gemeente en Overweeghuis.

4. RESULTATEN EN OPBRENGSTEN

In dit hoofdstuk gaan we in op de opbrengsten van het Overweeghuis. We gaan na in hoeverre de doelstelling behaald is en welke andere opbrengsten het Overweeghuis heeft voor medewerkers, vrijwilligers en de stad en gemeente Groningen. Ook gaan we in op de ontwikkeling van het Overweeghuis: is er blijvend behoefte aan de hulp die het Overweeghuis biedt, is het concept toekomstbestendig?

Het doel van het Overweeghuis is om vrouwen de rust en ruimte te geven om te *overwegen* uit de prostitutie te stappen. Een 'positief' resultaat is daarmee dus niet dat een vrouw uit de prostitutie stapt, maar dat er ruimte is geweest om dit te overwegen, waarna zij een weloverwogen keuze heeft kunnen maken.

4.1 Resultaat in cijfers

Op basis van registraties die de beroepskrachten van het Overweeghuis bijhouden, komen de volgende resultaten naar voren.

Instream

De eerste aanmelding voor het Overweeghuis werd gedaan op 16 mei 2019. Tot februari 2022 zijn 50 vrouwen ingestroomd in het Overweeghuis in Groningen, 48 van hen zijn voor februari 2022 ook uitgestroomd. De situatie van de vrouwen op het moment dat zij bij het Overweeghuis worden aangemeld verschilt. In de registratiegegevens is voor 30 van de 50 vrouwen ingevuld wat hun situatie was voorafgaand aan de instroom. Een groot deel van de vrouwen had te maken met mensenhandel (acht vrouwen) of uitbuiting (in combinatie met mensenhandel; acht vrouwen). Bij vier vrouwen was er een vermoeden van uitbuiting.

Het Overweeghuis 'richt zich' op vrouwen uit Groningen en omstreken, maar is hierin niet uitsluitend. De gemeente Groningen levert weliswaar een belangrijke financiële bijdrage aan het huis, maar heeft aangegeven aan dat 'in bepaalde mate' ook vrouwen uit andere gemeenten opgevangen kunnen worden. Van de 50 vrouwen die in het Overweeghuis hebben verbleven (of er ten tijde van het onderzoek verblijven) zijn 24 afkomstig uit de gemeente Groningen (i.e. hier ingeschreven staan) en drie vrouwen uit een andere plaats in de provincie Groningen. Acht vrouwen komen uit een plaats in Friesland of Drenthe. De overige vijftien vrouwen zijn niet afkomstig uit Noord-Nederland.

Op basis van deze cijfers lijkt ongeveer de helft van de bewoonsters niet uit de gemeente Groningen te komen. Hierbij zijn echter verschillende kanttekeningen te maken. Zo wordt een inschrijving vaak niet gewijzigd als een vrouw ergens anders (in Nederland) gaat werken. Hierdoor werken er vrouwen in de stad Groningen die hier ook verblijven, maar

zich nooit hebben uitgeschreven uit hun vorige woonplaats. Ook zijn er vrouwen die überhaupt niet bij een Nederlandse gemeente zijn ingeschreven.

De gemeente Groningen is een centrumgemeente¹ en daarmee verantwoordelijk voor de opvang van mensen die niet zelfstandig kunnen wonen of geen huis hebben (beschermd wonen en maatschappelijke opvang). Bovendien zijn ook de voormalige RUPS-gelden per dit jaar regionaal geregeld, en krijgt Groningen de landelijke subsidie om regionaal de hulp en begeleiding te bieden aan vrouwen die uit de prostitutie willen stappen, voor de gehele regio Groningen.

Wanneer ervoor wordt gekozen een vrouw van buiten de regio op te vangen dan is dit vaak vanwege haar veiligheid. Vaak is het voor een vrouw noodzakelijk of wenselijk om elders in het land opgevangen te worden, op ruime afstand van haar sociale netwerk. Dit geeft haar de kans om ook fysiek afstand te nemen tot haar vroegere leven. Uit de gesprekken kwam ook naar voren dat er door corona andere keuzes zijn gemaakt. *'Als er voldoende plek is in het Overweeghuis kies je er eerder voor om iemand op te vangen die anders op straat staat, of dat nu iemand uit Groningen is of van elders. Als er dan ook nog eens geen ingewikkelde problematiek speelt, doe je toch liever iets dan niets.'*

Een ander voorbeeld van opvang van buiten de regio is de casus van een vrouw van Aziatische afkomst met een studiebeurs in een Europees land. Zij was – kortstondig – slachtoffer van mensenhandel, doordat zij inging op een aanbod om een zomer in Nederland in de horeca te werken. Zij is ontkomen toen zij net in Nederland aankwam, en heeft kort in het Overweeghuis verbleven voordat ze terug kon naar het land van haar studie.² In zo'n casus is geen sprake van een inschrijving bij een gemeente in Nederland.

In een van de interviews werd benoemd dat wanneer een vrouw niet in Nederland kan blijven, er ook geen 'valse hoop' geboden moet worden door haar lang in het Overweeghuis te laten blijven. Je kunt iemand tijdelijk opvangen en tot rust laten komen, maar er zijn geen doorverwijs mogelijkheden. Daarbij komt nog dat als iemand ongedocumenteerd of niet rechthebbend is, dan zal er een melding bij de IND worden gedaan (doordat iemand vanuit illegaliteit in de legale setting van het Overweeghuis terecht komt). *"Dat zou betekenen dat je door deze opvang een uitzetprocedure in gang zet. Dat is niet wenselijk. Die systeemblemmeringen zijn echt wel ingewikkeld, want hoe ga je daarmee om?"*

Uitstroom

De bewoonsters van het huis kunnen op verschillende manieren uitstromen. Ze kunnen terugvallen in hun oude netwerk, teruggaan naar hun voormalige/eigen woning c.q. woonplek, doorstromen in de hulpverlening (zoals naar een beschermd wonen locatie, een

---

¹ Tot 1 juli 2021 gold dat de gemeente Groningen de MO en BW regelde voor de provincie Groningen, na deze datum zijn de afzonderlijke gemeenten verantwoordelijk voor de intake, maar kan de opvang (de fysieke locatie) nog steeds in Groningen geregeld worden. Hierover zijn afspraken gemaakt.

² Bron: Jaarverslag Overweeghuis 2020.

zorgboerderij of een afkickkliniek), of verhuizen naar een nieuwe eigen woning (vaak met ambulante begeleiding).

Uitstroom in cijfers

Van 47 vrouwen is in meer of mindere mate bekend waar zij naartoe zijn gegaan toen zij het Overweeghuis verlieten. 25 vrouwen zijn uitgestroomd naar beschermd of begeleid wonen in de regio: 14 vrouwen gingen naar een opvangvoorziening bij Terwille, Lentis, Leger des Heils of een zorgboerderij. Elf vrouwen zijn zelfstandig gaan wonen en krijgen ambulante begeleiding van een van bovengenoemde instanties. Tenminste drie vrouwen zijn teruggegaan naar hun land van herkomst.

Acht vrouwen zijn teruggegaan naar hun huis of zijn bij een bekende gaan wonen waarbij (waarschijnlijk) geen sprake is van ambulante begeleiding, en mogelijk van een terugkeer naar het oude netwerk. Van vier vrouwen is specifiek bekend dat zij weer actief zijn in het sekswerk. Wanneer dit een overwogen keuze is, is de doelstelling van het Overweeghuis eveneens behaald. Wij spraken voor dit onderzoek een oud-bewoonster die weer in het sekswerk actief is. Zij gaf aan hier bewust voor te hebben gekozen, omdat zij het geld nodig heeft. Wel woont en werkt zij nu in een stabielere en veiligere omgeving dan voorheen. Ook heeft zij haar verslaving beter onder controle.

In de interviews werd aangevuld dat vrouwen die het huis zelfstandig verlieten, zonder dat bekend was dat ze naar een stabiele situatie zouden gaan, onder meer vertrokken vanwege het niet willen of kunnen nakomen van de huisregels, door de aantrekking van het oude netwerk en/of de verslaving, of bijvoorbeeld vanwege de heersende coronaregels (door corona geen huis meer willen delen, of niet willen voldoen aan de coronaregels in het huis).

Verblijfsduur

De richtlijn dat bewoonsters zo'n drie maanden in het Overweeghuis verblijven, wordt gemiddeld gezien behaald: de gemiddelde verblijfsduur is ruim 80 dagen. Het verschil in verblijfsduur is echter groot; het langste verblijf was 463 dagen en een aantal vrouwen vertrok na één dag weer uit het huis (vaak zonder opgave van reden, een deel van hen kwam later terug). Hierbij merken we op dat de vrouwen die kort na instroom uit het Overweeghuis weer vertrokken de gemiddelde verblijfsduur sterk omlaag brengen, terwijl hier niet altijd sprake was van een 'afgerond' verblijf, in de zin dat deze vrouwen zijn vertrokken na het maken van een weloverwogen keuze. Wel zien we ook bij enkele korte verblijven een succesvolle doorstroom. Bij zowel de korte verblijven van minder dan een week als de langere verblijven van meer dan 100 dagen, komt zowel doorstroom naar hulpverlening als ook terugkeer naar het oude netwerk voor.

Knelpunten

Uitstroom verloopt soms moeizaam door lange wachttijden bij hulpverleningsorganisaties en lange wachttijden voor betaalbare (sociale) huurwoningen. Bovendien blijkt het niet altijd makkelijk te zijn om een verwijzing voor een zorginstelling te krijgen voor de bewoonsters, waardoor ook de doorstroom stagneert. Het gevolg hiervan is dat vrouwen regelmatig langer in het huis blijven dan gewenst is. Het positieve toekomstperspectief dat de vrouwen hebben opgebouwd, en de energie om aan een nieuwe fase te beginnen kan

hierdoor verdwijnen, waardoor vrouwen ongeduldig worden, van gedachten kunnen veranderen of besluiten te vertrekken (soms zonder opgaaf van reden). De lange wachttijd is vervelend voor de bewoonster zelf, maar ook voor de algemene sfeer in het huis. Een bewoonster die er veel langer zit kan zich dingen gaan toe-eigenen of de wil verliezen om zich (steeds) voor nieuwe bewoonsters open te stellen. Aan de andere kant is in de interviews opgemerkt dat wanneer vrouwen in het Overweeghuis kunnen wachten op een plek bij een hulpverleningsinstelling, de kans dat ze contact houden met het oude netwerk en daardoor weer in de prostitutie gaan werken, kleiner is dan wanneer dit wachten in de oude omgeving gebeurt.

Duurzaam resultaat

Met de een deel van de vrouwen wordt na verblijf in het Overweeghuis op informele basis contact gehouden. Hierdoor is enigszins zicht op de opbrengst van het Overweeghuis op langere termijn (een jaar of langer na uitstroom). Het lijkt erop dat er onder de vrouwen die uit wilden stappen, en waarmee nog informeel contact is, weinig terugval voorkomt. Kijken we naar de elf bewoonsters die wij interviewden, dan geldt dat vier van hen al meer dan een jaar geleden uitstroomden uit het Overweeghuis. Geen van hen werkt weer als sekswerker.

4.2 Resultaat in eigen woorden

In deze paragraaf gaan we in op het resultaat van het verblijf voor de bewoonsters, zoals zij dat zelf verwoorden. We benoemen specifiek de rol en bijdrage die de verschillende groepen medewerkers hierin hebben.

Opbrengsten voor de bewoonsters

De elf (oud-)bewoonsters die we voor dit onderzoek spraken, geven allen aan dat de opzet van het Overweeghuis bijdraagt aan het doel. Het Overweeghuis biedt inderdaad de rust en ruimte om te kunnen overwegen of je wilt stoppen met sekswerk en tijd om na te denken over een ander toekomstperspectief. Dit geldt zowel voor de vrouwen die hun tijd in het Overweeghuis als heel positief ervaren, als voor de vrouwen die (deels) negatief zijn over hun verblijf. Ook met negatieve ervaringen en/of veel kritiek op de gang van zaken in het Overweeghuis, is men het nog altijd eens over het feit dat de opzet van het Overweeghuis het mogelijk maakt om deze overweeg-tijd te nemen.

Er zijn altijd beroepskrachten, vrijwilligers of woonstudenten in het huis aanwezig waar de bewoonster haar verhaal kwijt kan als zij daar behoefte aan heeft. Er is ruimte voor een serieus gesprek maar ook voor een ontspannen praatje. Dat er andere bewoonsters zijn met een vergelijkbare achtergrond maakt dat de vrouwen ook steun vinden bij elkaar. Zij kunnen in huis open zijn over hun verleden en herkenning bij elkaar vinden. Meerdere bewoonsters hebben bijvoorbeeld kinderen waarmee zij geen contact hebben.

Veel bewoonsters spreken hun waardering uit voor de steun die zij de eerste weken in het huis krijgen. Veel vrouwen gaan (pas) in op hulpaanbod als zij volledig zijn vastgelopen en mentaal en fysiek uitgeput zijn. Eenmaal in het Overweeghuis hebben zij een week of

langer nodig waarin ze vooral slapen en op hun kamer verblijven. Dat dit in een veilige omgeving kan, en mag, is iets dat zij lange tijd niet ervaren hebben. Sommigen spraken bijna ongeloof uit toen zij hoorden dat het huis door vrijwilligers gerund wordt, en *'dat er blijkbaar mensen zijn die zoiets voor je willen doen'*.

Bijdrage beroepskrachten

Tijdens het verblijf in het Overweeghuis kunnen de bewoonsters afstand nemen van hun oude netwerk en werkzaamheden. Ze hoeven zich geen zorgen te maken over onderdak, hun inkomsten of mensen uit hun oude netwerk. Doordat de vrouwen tot rust komen, komt veel (onverwerkte) problematiek boven. In deze periode wordt door en/of met behulp van de beroepskrachten de situatie van de bewoonster inzichtelijk gemaakt: heeft zij (recht op) een uitkering, hoe is het met de geestelijke en lichamelijke gezondheid, is de vrouw verzekerd, zijn er schulden, et cetera.

De beroepskrachten zijn goed op de hoogte van wet- en regelgeving en de sociale kaart met betrekking tot deze doelgroep. Zij kunnen de bewoonster vertellen welke mogelijkheden zij allemaal heeft als zij niet teruggaat naar het sekswerk. Doordat de beroepskrachten regelmatig aanwezig zijn in het huis, kunnen bewoonsters hierover op een laagdrempelige manier het gesprek aangaan op het moment dat zij eraan toe zijn.

Als een bewoonster stappen wil nemen richting een toekomst buiten het sekswerk kunnen de beroepskrachten hier onmiddellijk acties op inzetten. De gesprekken met de beroepskrachten worden door de bewoonsters als helpend ervaren. Zij vinden dat de beroepskrachten meedenken, uitgaan van de wens van de vrouw en door hun uitgebreide netwerk snel kunnen schakelen. Een van de bewoonsters die wij spraken is van mening dat zij hierin te veel als 'slachtoffer' werd benaderd; zij ervoer de aangeboden hulp als betuttelend.

Bijdrage woonstudenten

De aanwezigheid van woonstudenten in het huis wordt door de (oud-)bewoonsters als zeer prettig ervaren. De woonstudenten hebben een andere rol dan de vrijwilligers. Waar de vrijwilligers na hun dienst weer vertrekken uit het huis, waardoor er dagelijks veel verschillende vrijwilligers in het huis komen, zijn de woonstudenten een stabiele factor. Zij wonen in het huis, net als de vrouwen, en worden daarom meer als onderdeel van de groep of 'één van hen' gezien. Doordat de woonstudenten elke dag in het huis aanwezig zijn, hebben zij ook veel meer zicht op de dynamiek in de groep: is er sprake van pestgedrag in het huis of vertoont of ontwikkelt één van de vrouwen problematisch gedrag (zoals een eetstoornis of middelengebruik). Waar de vrijwilligers dit gedrag als incidenteel kunnen beschouwen omdat zij slechts enkele uren per week in het huis aanwezig zijn, merken de woonstudenten eerder wanneer het gedrag structureel is.

Bijdrage buddy's

Het buddy programma is ruim een half jaar na opening van het Overweeghuis opgestart. Het is voor de bewoonsters niet verplicht een buddy te hebben, waardoor een deel van de (oud-)bewoonsters geen buddy heeft. De (oud-)bewoonsters die een buddy hebben ervaren dit over het algemeen als positief. Waar professionals het contact met de vrouwen

op een gegeven moment moeten afsluiten blijft de buddy een stabiele factor in het leven van de vrouw. Hoewel de buddy's soms zoekende zijn naar de invulling van hun rol, merken zij wel een bijdrage te kunnen leveren aan het welzijn van de (oud-)bewoonsters, zowel op emotioneel, psychisch, sociaal als praktisch vlak.³

4.3 Overige opbrengsten

Opbrengst voor de gemeente / het zorgaanbod

De ketenpartners zijn van mening dat het Overweeghuis een toevoeging is aan het zorgen hulpverleningsaanbod aan deze doelgroep in Groningen. Vanuit de zorgkant wordt gezien dat het Overweeghuis een aanvulling en versterking is, met een gezamenlijk doel. De partners zien dat vrouwen die via het Overweeghuis aan een vervolgtraject beginnen (zoals een uitstapprogramma of een afkickkliniek) vaak goed gemotiveerd zijn, en de overtuiging hebben dat het vervolgtraject hen echt gaat helpen.

Vanuit de veiligheidskant wordt opgemerkt dat het Overweeghuis een belangrijke partner is omdat men een aantal 'ingewikkelde casussen', vrouwen die men steeds weer tegenkomt op straat, nu toch een plek kan geven. Dit neemt een vraagstuk bij de politie weg, niet zozeer omdat deze vrouwen een groot openbaar ordeprobleem veroorzaken, maar omdat de politie ze herhaaldelijk tegenkomt in onveilige situaties. De politie kan die afzonderlijke situaties steeds wel oplossen, maar kon eigenlijk geen duurzame oplossing bieden. *'Het is goed dat er nu een plek is voor deze vrouwen'*.

Toevoeging op bestaand aanbod

Van de verwachtingen aan de start, dat het Overweeghuis ook wel eens een concurrent zou kunnen zijn of worden van het bestaande hulpverleningsaanbod, is in de interviews niet veel terug te horen. Deze schroom die er in het begin heerste onder sommige ketenpartners lijkt gedurende de pilot te zijn weggenomen doordat de praktijk anders uitwijst: het Overweeghuis is een aanvulling voor het aanbod maar ook een welkome 'oplossing' voor vrouwen waarvoor elders (op korte termijn) geen plaats is.

Toevoeging voor de stad

Met het Overweeghuis is een opvangplek gecreëerd voor vrouwen die zich in de marge van de samenleving bevinden en vaak met uitbuiting en geweld te maken hebben. Het is een aanwinst voor Groningen dat deze bewoners van de stad een helpende hand wordt gereikt en dat er niet wordt weggekeken 'omdat de situatie zo complex is'.

Ook voor de wijk is het Overweeghuis een aanvulling gebleken. Met name rond de start is er veel contact geweest met wijkbewoners. Het huis en de tuin zijn opgeknapt en van de bewoners wordt weinig overlast ervaren. Er hebben zich ook mensen uit de buurt aangemeld als vrijwilliger.

---

³ Evaluatie Buddyproject, 2020.

Kosten/baten

Tegenover de subsidie die de gemeente aan de pilot heeft toegekend, staan opbrengsten voor de gemeente en voor de maatschappij die niet gemakkelijk in geld zijn uit te drukken. Er is in drie jaar tijd opvang en hulp verleend aan 50 vrouwen; het is niet te zeggen waar zij terecht hadden gekund of waren gekomen als het Overweeghuis er niet was geweest. Een deel van de vrouwen in het Overweeghuis geeft aan geen vertrouwen meer te hebben in reguliere hulp, een ander deel zou hiervoor überhaupt niet in aanmerking zijn gekomen. Kijken we naar de kosten van het Overweeghuis, dat voor het overgrote deel op vrijwilligers draait, dan kunnen we stellen dat dit een relatief goedkope voorziening is als we het afzetten tegen andere vormen van professionele hulp. Hoewel dit geen zuivere vergelijking is omdat het Overweeghuis geen hulpverleningsinstantie is en veel van de vrouwen nog doorstromen naar reguliere hulp. Aan de andere kant zijn er ook vrouwen in het Overweeghuis die door dit verblijf, en hun eigen wilskracht, een nieuw bestaan opbouwen (dus zonder aanvullende professionele hulpverlening). Op jaarbasis wordt er zo'n 20.000 uur aan vrijwilligerswerk geïnvesteerd in het Overweeghuis. Zinvol werk dat aan de stad Groningen wordt toegevoegd. De jaarlijkse kosten van het Overweeghuis bedragen zoals gezegd minder dan € 200.000.

Opbrengsten voor vrijwilligers en betrokkenen

Hoewel wonen in het Overweeghuis soms pittig is voor de woonstudenten, geven zij aan hier ook veel van te leren. Zo leren zij veel over de doelgroep en hoe met hen om te gaan. Ze leren hun grenzen aan te geven maar ook om te luisteren en iemand te ondersteunen. De studenten merken op dat het verblijf in het Overweeghuis hun wereld verbreedt, dat het waardevol is voor hun persoonlijke ontwikkeling en bovendien van meerwaarde voor hun studie.

Ook de vrijwilligers geven aan door hun werk in het Overweeghuis veel over de doelgroep en over (gedwongen) prostitutie te leren. Verschillende vrijwilligers merken op dat zij, doordat zij de bewoonsters hebben leren kennen, anders aankijken tegen sekswerk en sekswerkers. Verder zeggen de vrijwilligers dat zij trots zijn op het feit dat het Overweeghuis draaiende wordt gehouden door een groep vrouwen en dat zij er gezamenlijk voor zorgen dat zij andere vrouwen een veilige overweegplek kunnen bieden.

Een deel van de vrijwilligers merkt op dat zij door dit werk veel over zichzelf leren. Zij leren wat hun sterke en minder sterke punten zijn, welke vaardigheden zij bezitten en waar ze nog aan willen werken.

Voor de vrijwilligers die een sociale studie volgen, geldt dat zij relevante werkervaring opdoen en dit aan hun cv kunnen toevoegen. Andersom komen de ervaringen die zij opdoen in het Overweeghuis van pas tijdens hun studie. Voor internationale studenten is het vrijwilligerswerk in het Overweeghuis een mogelijkheid om naast hun studie toch relevante werkervaring op te doen, iets wat door de taalbarrière vaak lastig is. Bovendien komen zij op deze manier in contact met andere vrijwilligers waarmee zij hun sociale netwerk in de stad uitbreiden.

Tenslotte zijn er regelmatig vrouwen met een participatiebaan en stagiaires werkzaam in het huis. Het is voor hen een interessante stageplaats en een leerzame en prettige omgeving om (weer) stappen te zetten op weg naar werk.

5. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk blikken we terug op de onderzoeksvragen. We gaan in op de belangrijkste elementen die tezamen maken dat het Overweeghuis 'werkt', waar verbeteringen mogelijk zijn of wat blijvende aandacht behoeft, en welke lessen we kunnen trekken uit de periode van drie jaar waarin de nodige aanpassingen aan het oorspronkelijke plan zijn gedaan.

We gaan achtereenvolgens in op de hoofdvraag van het onderzoek (paragraaf 5.1), de 'werkzame elementen' van het Overweeghuis (paragraaf 5.2), de kansen en bedreigingen van de werkwijze (paragraaf 5.3), en de vraag of, en hoe, het Overweeghuis een duurzame toekomst tegemoet kan gaan (paragraaf 5.4).

5.1 Hoofdvraag van het onderzoek

Op basis van deze evaluatiestudie kunnen we stellen dat het Overweeghuis erin slaagt *vrouwen die overwegen uit de prostitutie te stappen een tijdelijk veilige woonplek te bieden waar zij zich kunnen voorbereiden op een ander bestaan*. Hiermee wordt voldaan aan de doelstelling van het experiment. Het Overweeghuis heeft in drie jaar tijd vorm gekregen. Het wordt gerund door een omvangrijk team van betrokken vrijwilligers en beroepskrachten, onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Ketenpartners zijn positief over het Overweeghuis, elk jaar zijn voldoende financiële middelen gevonden, en er is een verschil gemaakt in het leven van een aantal vrouwen. Wij wijzen op de volgende elementen van de doelstelling die blijvend aandacht vragen.

Bereik van de doelgroep

De doelgroep van het Overweeghuis zijn vrouwen die overwegen de prostitutie te verlaten. Uit de gesprekken komt naar voren dat het Overweeghuis met enige regelmaat wordt benaderd door zorg- en hulpverleningsinstanties met het verzoek een vrouw op te vangen die niet voldoet aan de doelgroep. Door de laagdrempeligheid van het Overweeghuis, het feit dat er geen indicatie nodig is en de goede reputatie van het huis lijkt het een aanzuigende werking te hebben op andere gemeenten en hulpverleningsinstanties. Respondenten waarschuwen ervoor dat het Overweeghuis geen 'afvoerputje' moet worden voor vrouwen voor wie andere instanties 'geen oplossing' kunnen bieden. Ook is de problematiek van de doelgroep vaak complex en moet kritisch en per persoon (casus) bekeken worden of de casus passend is voor een burgerinitiatief waar met vrijwilligers gewerkt wordt, en of het Overweeghuis helpend is voor de vrouw zelf, er wordt immers geen behandeling geboden. Dit is een blijvend punt van aandacht dat bij elke intake meegewogen moet worden.

Anderzijds is door corona de instroom anders verlopen dan verwacht. Veel sekswerkers gingen terug naar hun land van herkomst of werkten een tijd niet (althans niet op de gebruikelijke vindplekken, zoals de raamprostitutie en clubs) waardoor ze moeilijker te bereiken waren voor outreachend hulpverleners. Hierdoor waren gedurende een periode

slechts enkele kamers in het huis bezet. De keuze om dan een vrouw toe te laten die niet aan de oorspronkelijke omschrijving van de doelgroep voldoet, maar wel in een kwetsbare positie verkeert en acuut een verblijfplaats nodig heeft, bijvoorbeeld omdat zij slachtoffer is van sexting of huiselijk geweld, is zeker te verdedigen.

'Veilige' woonplek

Het Overweeghuis biedt een plek waar vrouwen veilig zijn en waar zij 'vrij zijn van de druk van het dagelijks bestaan als sekswerker'. Wanneer we kijken naar de *sociale* veiligheid, niet alleen van de bewoonsters maar van alle aanwezigen in het huis, dan blijkt uit dit onderzoek dat dit blijvende aandacht behoeft. Het werken met deze complexe doelgroep brengt met zich mee dat er met name voor nieuwe, jongere vrijwilligers, heftige situaties kunnen ontstaan. Ook werden regels in de eerste periode niet door iedereen consequent nageleefd. Zo zijn er vrouwen geweest waarvan bekend was dat zij nog actief als sekswerker werkten, werd in het huis drugs gebruikt, en werden na 23.00 uur bewoonsters binnengelaten. Als gevolg hiervan zijn er vrijwilligers geweest die zich onveilig hebben gevoeld. Door bewoonsters is eveneens sociale onveiligheid benoemd, met name als gevolg van uitsluiting en pestgedrag.

Het bestuur heeft signalen rondom veiligheid en omgangsvormen steeds serieus opgepakt en de werkwijze bijgesteld. Gaandeweg zijn er meer regels gekomen en is er meer structuur (een handboek, aanmeldingsformulier, begeleiding van vrijwilligers), aangebracht; zowel vrijwilligers als bewoonsters gaven aan hieraan behoefte te hebben. Ook wordt nu meer gelet op het profiel van een nieuwe vrijwilliger (of iemand dit aankan), en wordt bij bewoonsters kritischer gekeken welke problematiek er speelt en of dit niet te zwaar is voor het Overweeghuis.

'Tijdelijke' woonplek

Ook het streven om vrouwen na drie maanden door te laten stromen staat onder druk. Er is regelmatig geen uitstroommogelijkheid voor vrouwen op het moment dat zij er wel aan toe zijn. Vooral het gebrek aan betaalbare huurwoningen wordt hierbij genoemd als knelpunt, maar ook de wachtlijsten voor hulpverlening als verslavingszorg. Ook voor hulpverlenende instanties als maatschappelijke opvang en vrouwenopvang is dit een probleem. Afspraken met gemeenten over het beschikbaar stellen van een aantal (sociale) huurwoningen bieden hiervoor deels een oplossing.

5.2 Kracht van het Overweeghuis

Wat de kracht is van het Overweeghuis? Wat is het unieke van de aanpak, en wat maakt nu dat het 'werkt'? Twee elementen worden door vrijwel alle respondenten benoemd: dat het kleinschalig is en dat er 'even niks van je verwacht wordt'. Ketenpartners en beroepskrachten benoemen daarnaast de snelheid waarmee gehandeld kan worden.

Kleinschalig

Met betrekking tot kleinschaligheid wordt onder meer benoemd dat hierdoor een huiselijke sfeer ontstaat waarin veel persoonlijk contact en aandacht voor elkaar is. Ook de

woonstudenten dragen bij aan de huiselijkheid door het binnenbrengen van andere ervaringen en dynamiek in het huis. Eerder is al benoemd dat dit door de bewoonsters gewaardeerd wordt. Veel van deze vrouwen hebben al verschillende vormen van hulp en zorg gekregen, maar geven aan dat dit 'niet werkte'. De persoonlijke aanpak van het Overweeghuis werkt voor (een deel van) deze vrouwen wel. Zo spraken we een vrouw die diverse malen had geprobeerd af te kicken, maar zonder succes. *'Omdat je in een omgeving [een afkickkliniek] komt waar je niks mag en waar zeker geen drugs in de buurt zijn, wordt de aantrekkingskracht eigenlijk groter. En je voelt je gecontroleerd. Hier [in het Overweeghuis] had ik de mogelijkheid juist nog wel, niemand vraagt iets van je maar je krijgt wel rust. Hierdoor stopte ik wél met drugsgebruik. En omdat je de motivatie uit jezelf haalt, lukt het me juist wel. Hier ga je echt met jezelf in gesprek 'wat wil ik nou echt', in plaats van dat een ander het je vertelt.'*

Geen verwachtingen

Bij het element 'dat er even niks van je verwacht wordt', wordt benoemd dat je er onvoorwaardelijk mag zijn (laagdrempelige toegang, weinig eisen aan je aanwezigheid) en dat er voor de aandacht die bewoonsters krijgen niks terug verwacht wordt. Bovendien is er geen indicatie nodig, dit maakt dat er niet direct doelen en een zorgplan opgesteld worden (er wordt wel een toekomstplan gemaakt wanneer de bewoonster hieraan toe is). Het werken zonder indicatie maakt het ook mogelijk om in een andere verhouding tot de vrouwen te staan dan in de reguliere zorg het geval is; dit is geen professionele verhouding waarin een hiërarchie besloten ligt, maar een meer persoonlijke verhouding zoals burens die kunnen hebben. Wederom draagt de aanwezigheid van twee huisgenoten die student zijn hieraan bij. In het Overweeghuis krijg je geen behandeling, maar je mag er zijn.

Ten slotte is een belangrijk element in het onvoorwaardelijke karakter van het Overweeghuis dat vrouwen altijd terug mogen komen. Dit gebeurt in de praktijk ook. Soms zijn vrouwen er tijdens hun een eerste - vaak korte - verblijf nog niet aan toe om echt te overwegen. Maar ook dan hebben ze kunnen ervaren dat deze woonplek er is. Verschillende vrouwen zijn één of zelfs meerdere keren teruggekomen voordat ze langere tijd in het huis verbleven.

Snelheid

Een derde element dat tot de kracht van het Overweeghuis wordt gerekend is de snelheid waarmee gehandeld kan worden. Ketenpartners geven aan dat het een groot pluspunt is dat een vrouw snel, soms al binnen een dag, in het Overweeghuis terecht kan. Dit maakt dat zij meer kunnen betekenen in de hulp aan deze doelgroep: waar men voorheen vrouwen weer kwijtraakte (of in beeld hield zonder echt een oplossing te kunnen bieden), kan men nu vrijwel direct een beroep doen op het Overweeghuis. Door de toevoeging van deze schakel in de zorgketen verbetert de hulpverlening aan sekswerkers als geheel. Een deel van de vrouwen die vanuit het Overweeghuis doorstromen naar het reguliere zorgaanbod zouden hier anders niet aan zijn begonnen.

5.3 Kwetsbaarheden

Uit deze evaluatie komen meerdere factoren naar voren die het Overweeghuis kwetsbaar maken. Met oog op voortzetting op langere termijn benoemen we de volgende kwetsbaarheden.

Spanningsveld

De werkwijze van het Overweeghuis heeft gedurende de drie jaar vorm gekregen. In de opzet heeft altijd besloten gelegen dat het een experiment zou zijn, dat na een periode van drie jaar geëvalueerd zou worden. Kenmerkend voor het Overweeghuis is dat er bij de start niet veel is vastgelegd in protocollen of regels. Het projectplan voorzag in kaders, maar de praktische invulling zou organisch groeien en vormgegeven worden. Alle betrokkenen zouden hierin hun eigen inbreng hebben. Gaandeweg is meer structuur aangebracht en zijn bescheiden drempels (voorwaarden) aan de intake van bewoonsters gesteld. Hiermee wordt een zeker spanningsveld duidelijk tussen het instellen van regels en de gewenste laagdrempeligheid. De laagdrempeligheid is niet alleen een wens van de oprichters maar ook een belangrijk werkzaam element; alle betrokkenen benoemen laagdrempeligheid, (ook verwoord als 'even niets moeten', 'er wordt niet meteen iets van je verwacht', 'je mag hier gewoon zijn', 'je kunt altijd terugkomen') als bijdragend aan de kracht van het Overweeghuis. Tegelijk bleek een volledig drempelloze opvang, grotendeels gerund door vrijwilligers, niet werkbaar. Het lijkt erop dat het Overweeghuis hierin gedurende de drie jaar een evenwicht gevonden heeft. Het lijkt raadzaam om bij toekomstige keuzes over de werkwijze dit evenwicht bewust in beschouwing te nemen. Het verschil met de geprotocolleerde zorg blijft overigens ontegenzeggelijk groot.

Burgerinitiatief

Het werken met vrijwilligers houdt in dat – bewust – een zeker risico wordt genomen. Incidenten in het Overweeghuis zijn tot nu toe doorgaans goed opgepakt door de vrijwilligers en er heeft zich geen groot veiligheidsrisico voorgedaan (brand, ernstig geweld of bedreiging door een pooier of ex-partner bijvoorbeeld). Het blijft een zeker risico dat na een calamiteit achteraf wordt gezegd 'Hoe kan het dat hier alleen een jonge, onervaren vrijwilliger aanwezig was?' Terwijl hierover vooraf welbewust consensus bestond. Ook ketenpartners en financiers zijn zich hiervan (momenteel) bewust. Het is zaak dit ook op langere termijn onder de aandacht te houden. Onder de huidige ketenpartners bevinden zich veel personen die (soms zeer nauw) betrokken waren bij het Overweeghuis; als initiatiefnemers en betrokkenen van het eerste uur wat meer uit beeld raken kan deze 'consensus' naar de achtergrond verdwijnen. Daarnaast zijn blijvende aandacht voor training en begeleiding van de vrijwilligers, bekendheid met huisregels, het alarmsysteem en de veiligheidsdiensten in Nederland (ook onder buitenlandse studenten) van belang voor het voorkomen van escalaties.

Vertrouwen van de gemeente

We benoemden reeds het feit dat de ketenpartners het Overweeghuis goed kennen en het een warm hart toedragen. De gemeente Groningen behoort hier ook toe. De gemeente is vanaf de start volledig achter het initiatief gaan staan en is hiermee belangrijk (voorwaardelijk) geweest voor de oprichting. De opvang van vrouwen van de tippelzone

was voor de gemeente een ingewikkeld vraagstuk, dus het Overweeghuis kwam in zekere zin ook 'goed van pas'. Van de andere kant heeft de mentaliteit van de gemeente een groot verschil gemaakt. Ook de uitzonderingspositie die het Overweeghuis heeft gekregen inzake de WMO-eisen vormt een bijzondere, niet permanente, situatie. Een verandering in bestuur(scultuur), budgetten, of samenstelling van de raad kunnen dit vertrouwen onder druk zetten.

Kwetsbaar concept

Voor een duurzame voortzetting zijn ook de volgende meer praktische voorwaarden van belang:

- **Continuïteit van het bestuur.** De opzet van het Overweeghuis vraagt om een bestuur dat dicht bij de uitvoering staat. Doordat grotendeels met vrijwilligers gewerkt wordt, die een behoorlijke verantwoordelijkheid dragen, moet een goede achtervang (eindverantwoordelijke) altijd beschikbaar zijn en moet het bestuur er zorg voor dragen voeling te houden met de dagelijkse praktijk in het huis, zodat signalen tijdig opgepakt worden. Bij eventuele wisseling van bestuursleden is het van belang dat de nieuwe leden die dezelfde inzet en betrokkenheid willen en kunnen tonen. Daar hoort ook bij zij de kwetsbaarheden en risico's accepteren; het bestuur is verantwoordelijk voor de veiligheid in het huis, wetende dat er op basis van vertrouwen gewerkt wordt en dat er zo min mogelijk in protocollen wordt vastgelegd.
- **Voldoende vrijwilligers.** Uit de evaluatie blijkt dat dit momenteel geen probleem is, en dat de verwachting is dat er altijd voldoende vrijwilligers gevonden worden. Het behoeft echter ook voortdurend aandacht. Naast werving zijn ook training en begeleiding continue nodig.
- **Voldoende financiering.** Voor de financiering geldt hetzelfde als voor de werving van vrijwilligers, ook dit kost doorlopend tijd en inspanning van bestuur en betrokkenen. Subsidie van de gemeente is een vereiste voor het voortbestaan. Nu de drie jaar durende pilot afloopt, staat de gemeente voor de keuze om dit structureel in te richten. Het Overweeghuis zou voor een gezonde financiële positie zo'n driekwart van de begroting op subsidies moeten kunnen rekenen.
- **Locatie.** Het huidige pand is voor vijf jaar gehuurd, met mogelijkheid tot tussentijds opzeggen. Dit contract loopt af in 2024. Voor stabiliteit in de organisatie en om te kunnen blijven investeren in de staat van het huis en de tuin, zou op korte termijn over een nieuwe termijn moeten worden besloten.

5.4 Blick op de toekomst

In hoeverre heeft het Overweeghuis de komende jaren bestaansrecht, hoe kan het succesvol blijven en is de werkwijze overdraagbaar naar andere gemeenten? In deze paragraaf geven we antwoord op deze deelvragen van het onderzoek.

Bestaansrecht

Zoals gezegd wordt het Overweeghuis als een toevoeging en aanwinst op het huidige hulpverleningsaanbod beschouwd. Er wordt opvang geboden aan een doelgroep aan wie

voorheen geen (duurzame) oplossing/hulp geboden werd. Hiermee heeft het Overweeghuis bestaansrecht.

Het huis is in de afgelopen drie jaar niet altijd volledig bezet geweest. Door corona is lastig te beoordelen of dit in het concept besloten ligt (dat er niet voldoende vraag naar zou zijn) of dat dit (volledig) is toe te schrijven aan de coronapandemie. Uit interviews weten we dat er voldoende vindplaatsen van deze vrouwen zijn, betrokken ketenpartners die voor de toeleiding zorgen hebben de doelgroep redelijk in beeld (een deel van het sekswerk bevindt zich in de illegaliteit waardoor dit lastig blijft). De verwachting is dat vanuit het 'zichtbare' deel altijd instroom blijft komen. Daarnaast zorgt het Team mensenhandel voor toeleiding vanuit illegale prostitutie. Het geluid vanuit het veld is dat er onverminderd behoefte is aan een veilige plek onder vrouwen in de prostitutie.

Duurzaamheid financiering

In de drie jaar dat het Overweeghuis bestaat is het altijd gelukt om financiering te vinden. De gemeente is een belangrijke contribuant, aangezien zij jaarlijks iets minder dan de helft van het benodigde bedrag beschikbaar stelt. Dit is deels een financiering vanuit WMO-gelden. Om dit te mogelijk te maken is een uitzondering gemaakt voor het Overweeghuis. Zij hoeft niet te voldoen aan de voorwaarden die normaal gesproken gelden voor het verkrijgen van financiering vanuit de WMO. Voor de komende jaren is hiermee dus niet alleen de financiële bijdrage van de gemeente voorwaardelijk, maar ook het behouden van deze uitzonderingspositie. Structurele voortzetting van de gemeentelijke subsidie is voorwaardelijk voor het voortbestaan van het Overweeghuis.

Ook draagt de gemeente bij via het toekennen van RUPS-gelden (dit is toegelicht in hoofdstuk 2). De gemeente Groningen ontvangt in 2021 € 135.000 en vanaf 2022 jaarlijks € 100.000¹ van het Rijk, om deze taken in de regio te (laten) uitvoeren. Deze bron van financiering lijkt hiermee voor de komende jaren redelijk zeker voor het Overweeghuis, zij het dat er meerdere aanvragers zijn, en dat hier nieuwe bij kunnen komen.

Andere inkomstenbronnen zijn donaties en giften, deze vormen meer dan de helft van de begroting. Dit kost aanhoudend tijd en aandacht vanuit het bestuur. Tot nu toe zijn er altijd voldoende bronnen gevonden. Jaarlijks komt van twee á drie donateurs een zeer groot deel van deze inkomsten binnen. Wanneer een van deze bronnen wegvalt ontstaat een groot gat in de begroting. Het jaarverslag over 2021 vermeldt hierover dat een aantal fondsen die meerdere jaren hebben bijgedragen, hebben aangegeven dat een structurele bijdrage niet aan de orde is.

Om voor het voortbestaan voor zo'n groot deel van de begroting afhankelijk te zijn van donaties, is een risico. De onzekerheid ervan – het moet jaarlijks worden aangevraagd en toegekend, en dit wordt pas gedurende het jaar definitief – maakt dat het bestuur een groot deel van het jaar terughoudend moet zijn in het doen van uitgaven. Ook zijn er weinig financiële reserves. Voor voortzetting van het Overweeghuis is een stabielere financiële situatie noodzakelijk.

---

¹ Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (15 september 2020). Septembercirculaire gemeentefonds 2020.

De giften van particulieren, kerken, en christelijke liefdadigheidsinstellingen vormen ongeveer een derde van de donaties en giften (twee derde komt van drie grote fondsen). Ook deze giften blijven een onzekere factor, zeker nu 'het nieuwe' eraf is. Wel is er veel inventiviteit en creativiteit bij de bestuursleden en Quartermasters om via deze weg inkomsten te genereren, en kan het Overweeghuis rekenen op een enorm netwerk van stichtingen en particulieren die het een warm hart toedragen.

Overdraagbaarheid

In een aantal andere regio's in Nederland bestaat interesse in het concept 'Overweeghuis'. Enkele gemeenten zijn zelfs in voorbereidende fase. Een groot voordeel van meerdere Overweeghuizen in Nederland zou zijn dat er samenwerking kan ontstaan: vrouwen die grote afstand van hun netwerk willen of moeten nemen, zouden in een Overweeghuis elders in het land kunnen worden opgevangen en vice versa. Uiteraard is hiervoor samenwerking en bereidwilligheid van alle betrokken gemeenten nodig. Ervaringen met daklozenopvang en jeugdzorg leren dat dit ingewikkeld kan zijn. Niettemin kan dit het concept versterken en tot nog betere resultaten leiden.

Onder welke randvoorwaarden is het model Overweeghuis toepasbaar in andere steden in Nederland? Bovengenoemde kwetsbaarheden van de werkwijze van het Overweeghuis (paragraaf 5.3) kunnen als 'lessen' beschouwd worden voor gemeenten en burgerinitiatieven elders in het land. We noemen hier nog de volgende voorwaarden (uitgaande van een vergelijkbare werkwijze):

- **Een bevlogen bestuur.** Een betrokken en ervaren bestuur dat bereid is veel tijd en energie te steken in de opzet, ook door dicht bij de uitvoering te blijven om hiermee voeling te houden. Realiseer je hierbij dat je als bestuur eindverantwoordelijke bent, en hoofdelijk aansprakelijk. Een netwerk in hulpverlening, bestuur, en/of liefdadigheids/vrijwilligersorganisaties is hierbij ondersteunend. Van het bestuur wordt niet alleen tijd en inzet gevraagd, maar ook flexibiliteit en creativiteit: inventief kunnen omgaan met alles wat je tegenkomt.
- **Werken vanuit vertrouwen.**
- **Steun van betrokken gemeente(n).** Niet alleen financiële steun, ook achter het initiatief staan en de initiatiefnemers bijstaan met raad en daad. Dit omvat ook het omarmen van het werken vanuit vertrouwen.
- **Voldoende capabele vrijwilligers.** Dit vraagt om een enthousiast team aan de start, maar ook om blijvende aandacht voor werving en behoud van vrijwilligers gedurende de looptijd, alsmede het voortdurend organiseren van begeleiding en trainingen.
- **Woonstudenten.** De opzet van het Overweeghuis, met twee woonstudenten, is weliswaar niet voorwaardelijk maar wel een aanbeveling.
- **Financiering.** Naast subsidie vanuit gemeente(n) moet (hoogstwaarschijnlijk) cofinanciering gevonden worden. Dit vraagt tijd en inzet van initiatiefnemers, en het goed kunnen uitdragen van het project. Niet alleen de hoogte van bedragen is van belang, ook de zekerheid voor een aantal jaren, zodat geïnvesteerd kan worden.
- **Passende locatie.** Een woning die geschikt is of geschikt te maken is, die onder reële voorwaarden gehuurd kan worden. Daarnaast zijn vereisten dat er een camerasysteem

bij de voordeur wordt aangebracht, een alarmsysteem en dat het gebouw verzekerd is. Betrek de buurt en de wijkagent vroegtijdig bij het initiatief.

- **Positieve houding van ketenpartners.** Van belang is dat ketenpartners in vroeg stadium betrokken worden bij het initiatief, dat zij open staan voor samenwerking en het initiatief niet als concurrent beschouwen. Dit vraagt veel communicatie en (persoonlijk) contact.
- Indien het concept Overweeghuis wordt overgenomen door andere gemeenten, dient wel scherp te worden gekeken naar de invulling die dit elders krijgt en in hoeverre de werkwijze wordt aangehouden. Het Overweeghuis in Groningen is een uniek concept dat onder een aantal voorwaarden en omstandigheden tot een succes is gemaakt, dankzij de inzet en (gedurfde) keuzes van een groot aantal mensen. De naam Overweeghuis is niet zonder meer over te dragen op 'gelijkende' initiatieven.

